

MÜZE EĞİTİMİ VE KÜLTÜREL KİMLİK

Uluslararası İki Çalışma Raporu

Stefan Seidel
ve
Kenneth Hudson

Çeviren
Bahri Ata

Yayına Hazırlayan
Prof.Dr. Bekir Onur

Ankara 1999

Ankara Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Müze Eğitimi Anabilim Dalı Yayınları No:1

© Ankara Üniversitesi Rektörlüğü

**Müze Eğitimi ve Kültürel Kimlik
Uluslararası İki Çalışma Raporu**

Yazanlar: Stefan Seidel, Kenneth Hudson
Çeviren: Bahri Ata
Yayına Hazırlayan: Bekir Onur
Dizgi: Banu Arslan
Sayfa Düzeni: Zekiye Menekşe
Kapak Tasarımı: Hakan Büyükçaylı
Kapak Fotoğrafi: Munch Müzesi, Oslo
Baskı: Ankara Üniversitesi Basımevi

ISBN

Ankara 1999

İÇİNDEKİLER

Sayfa

Sunuş.....	
1. Bölüm Tarih Öğretiminde Bir Kaynak Olarak Müze.....	
2. Bölüm Müzeler ve Avrupa Mirası: Hazineler Mi, Araçlar Mı?.....	
3. Bölüm Türkçe Müze Eğitimi Bibliyografyası.....	

SUNUŞ

Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsüne bağlı **Müze Eğitimi Anabilim Dalı** 22.11.1997 tarihinde kuruldu. Kuruluş kararında “disiplinlerarası eğitim vereceği” vurgulanan bu anabilim dalı müzelerde görev yapacak eğitim uzmanlarını yetiştirmeyi amaçlamaktadır; dolayısıyla programında eğitim dersleri ağırlıktadır. Müzeci değil müze eğitimcisi yetiştirmeyi öngören programın hedefi, müzelerde çalışacak ya da çalışmakta olan elemanlara eğitimci formasyonu kazandırmaktır. Bu açıdan Ankara Üniversitesi’ndeki bu anabilim dalının alanında ilk ve tek olduğu söylenebilir. Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’ne bağlı Müzecilik Anabilim Dalı ise adından da anlaşıldığı gibi daha çok müzeci yetiştirmeye yönelik bir kuruluştur (iki kuruluşun birbirini tamamladığını ve aralarında yakın bir işbirliği olduğunu hemen belirtelim).

Müze eğitimiyile ilgili bir anabilim dalının kurulmasının temel nedeni; çağımızda gelişmiş ülkelerde müzelerin bir eğitim kurumu gibi işlemesi, müzelerde bu işlevi yerine getirecek uzman eğitimcilerin görev yapması, ülkemizde ise müzelerin bu işlevden ve bunu

yerine getirecek kadrolardan yoksun olması, dolayısıyla bu kadroları yetiştirme zorunluluğunun bulunmasıdır. Müzecilik tarihi incelendiğinde, geçmişte müzelerin bir yandan koruma, araştırma ve bilgi üretme işlevini sürdürürken, bir yandan da yaygın eğitim kurumu olarak işlev gördükleri saptanmaktadır. Ziyaretçiler, müze gezerken bilgi de aldıkları doğal bir eğitim sürecinden geçmekteydiler. Günümüzde ise müzeler bu rolü kendi akışına bırakmamakta, eğitim işlevini örgün ve programlı bir biçimde yerine getirmeyi amaçlamaktadırlar. Bu amaca uygun olarak da gelişmiş ülkelerin müzeleri kendi bünyelerinde **eğitim bölümleri** kurmakta, **müze eğitimcisi** kadrolarına yer vermektedirler. Böylece, müze geçmişte eğitim işlevini okula ve halka yönelik etkinliklerle gerçekleştirirken, bugün bizzat kendisi eğitim kurumu rolünü oynamaktadır. Artık müzede yapılan her etkinliğin eğitsel boyutu da düşünülmekte ve değerlendirilmektedir. Bugün hem müzedeki her etkinlik potansiyel bir eğitim yaşantısı olarak görülmekte, hem de doğrudan eğitim programları planlanmakta ve gerçekleştirilmektedir. Müzelerde yürütülen eğitim hizmetleri genellikle eğitim bölümleri ve müze eğitimcileri tarafından gerçekleştirilmektedir; müzelerin eğitim hizmetlerinin başında da programlı eğitim etkinlikleri gelmektedir. Batı ülkelerinde pek çok müze çocuklara ve yetişkinlere programlı olarak bilim, kültür, sanat kursları düzenlemektedir. Müzelerdeki eğitim programlarının amacı sadece bilgi vermek de değildir. Müzelerdeki eğitim ortamı yaratıcılığı, düşgücünü, soru sormayı, ipuçlarından yeni bilgiler üretmeyi, sentez yapmayı özendiren, geliştiren bir etkiye sahiptir. Öte yandan, çağdaş müzeler hem ziyaretçilerini, hem çevre halkını bilgilendirme ve eğitime görevini geleneksel müzelerden daha fazla üstlenmektedir. Bu görev gezici müze, ödünç verme hizmeti, alan çalışması gibi

sistemlerle yerine getirilmektedir. Bu tür çalışmalar hem müzenin etkinliklerini daha geniş bir alana yaymakta, hem de daha fazla kişiye müzeyle tanışma olanağını, dolayısıyla müzeye gitme alışkanlığını kazandırmaktadır. Her yaşta insana müzeye gitme alışkanlığı ancak eğitim yoluyla kazandırılabilir; bu da müzelerin okullara, ailelere, çevre halkına eğitim programları düzenlemesini gerektirmektedir. Bütün bunların hem müzelerin, hem de müzeler aracılığıyla toplumun “demokratikleşme” sürecine katkıda bulunduğu söylenebilir.

Ülkemizde, Müzeler İç Hizmetler Yönetmeliği (1990) Madde 5/c’de, “müzede ve müze dışında eğitici kurslar düzenlenir” denilerek müzelerin eğitim işlevi belirtilmektedir. Ancak müzelerimiz halen bu işlevi yerine getirecek eğitim bölümlerinden ve uzman eğitim kadrolarından yoksun durumdadır. Müzelerimizdeki görevliler genellikle arkeoloji, sanat tarihi, etnoloji gibi alanlarda yetişmiş kişilerdir. Bu durum, eğitim kökenli müze eğitimcilerinin yetiştirilmesini ya da mevcut müzecilere eğitim formasyonu kazandırılmasını zorunlu kılmaktadır. Başka bir deyişle, müzelerde görev yapacak -gerek müzecilik, gerek öğretmenlik kökenli- eğitimci kadrolarının yetiştirilmesi ve çalıştırılması müzelerimizin en güncel ve acil sorunlarından biridir.

Bir başka temel sorun da, ülkemizde müzecilik ve müze eğitimciliği konusunda hemen hemen hiç yayın olmamasıdır. Müzecilerimiz genellikle müzede göreve başladıktan sonra usta-çırak ilişkisi içinde yetişmektedir; bunların içinden eğitim konularına meraklı olanlar da çok az çıkmaktadır. Sonuç olarak birçok bilgi ve beceri kişisel çabayla kazanılmakta, eğitim çalışmaları da bireysel girişimler olarak kalmaktadır. Bu girişimlere yol gösterecek, destek olacak yayınlar son derece azdır.

Müzecilikle ilgili yayınların bile çok az olduğu ve güncelleştirilmediği bir ortamda müze eğitimciliği konusunda pek yayın olmaması hiç de şaşırtıcı değildir (var olanlarla ilgili bilgileri bu kitabın sonunda topluca sunuyoruz). Bu boşluğun hızla doldurulması, bu eksikliğin kısa zamanda giderilmesi gerektiği açıktır. Aslında yeni başlayan bir etkinliğin kuramsal temellerinin de hemen atılması gerektiği kanısındayız. Genellikle kuramsal çalışmalar yapmadan hemen uygulamaya geçme, uygulamada el yordamıyla yol almaya çalışma alışkanlığında olduğumuz için çoğu zaman deneme-yanılmalarla zaman kaybeder, doğru yola girdiğimizde de başkalarının başka yollar keşfettiğini hayretle görürüz. Dolayısıyla, alandaki geçmiş deneyimlerden yararlanmak, yeterli bir bilgi birikimine ulaşmak, ilkeleri belirleyen bir felsefe oluşturmak, bir politika saptamak temel ve öncelikli hareket noktası olmalıdır. Bu da kuramsal araştırma ve yayın yapmak demektir.

Bu kitabı oluşturan iki yayın Avrupa Konseyi'nce düzenlenen iki etkinliğin sonuç raporlarıdır. (Dilimizde buna benzer bir yayının, 1958'de düzenlenen UNESCO seminerinin **Müzelerin Eğitimdeki Rolü** adıyla 1962'de yapıldığını belirtelim. Neredeyse kırk yıl aradan sonra yeniden...). Daha yeni olan birinci rapor **Tarih Öğretiminde Bir Kaynak Olarak Müze** (1997) başlığını taşımakta ve 17 ülkeden -ne yazık ki aralarında bir yokuz- 27 tarih öğretmeninin katıldığı uygulamalı bir müze eğitimi programına ilişkin gözlem ve değerlendirmeleri içermektedir. Diğer rapor **Müzeler ve Avrupa Mirası: Hazineseler mi, Araçlar mı?** (1992) adıyla yayınlanmıştır ve esas olarak Avrupa kültürel kimliğinin oluşumunda müze eğitiminin rolünü tartışmaktadır. İki rapor arasındaki tarih farkı müze

eğitimi alanında değişen anlayış farkını da ortaya koymaktadır. (Avrupa Konseyi Genel Sekreterliği iki raporda öne sürülen fikirlerin yazarlarına ait olduğunu, Konseyi bağlamadığını belirtmektedir. Bu ilke bizim için de geçerlidir.)

Avrupa'dan 22 ülkenin katıldığı -aralarında biz de varız- 1992 tarihli Salzburg sempozyumu, bir Avrupa kültürü ve kimliği olup olmadığı ve müzelerin böyle bir kimliğin oluşumuna katkıda bulunup bulunamayacağı sorunlarını ve çözüm önerilerini dile getirmektedir. Bugüne kadar müzelerin eğitim amacıyla yeterince kullanılmadığı izlenimi vardır. Ancak müze eğitiminin ne olduğunu belirleyebilmek için önce müzenin ne olduğunu saptamak gerekmektedir. Müzeler arasındaki farklılıkları dikkate almayan genel bir müze kavramından yola çıkıp müze eğitiminden söz etmenin yanlış olacağı söylenebilir. Avrupa'nın çeşitli müzelerinde eğitim etkinliklerinin farklı önceliklerle yürütülmesi söz konusudur. Öte yandan, müze eğitimindeki en önemli yeniliğin uluslararası işbirliği olduğu vurgulanmaktadır. Salzburg seminerinde, müze eğitimi eğitimcilere iş sağlamak için mi savunulmaktadır türünden çarpıcı soruların da tartışıldığı görülmektedir.

1997 tarihli Stockholm seminerinin müze eğitimi konusunda daha iyimser olduğu dikkati çekmektedir. Gerçi bu seminer müze eğitiminin yalnızca belirli bir alanıyla ilgilidir, ama genel ilkeler konusunda da ipuçları verdiği söylenebilir (okurların her iki raporun satır aralarına da dikkat etmelerinde yarar var). Stockholm semineri tarih eğitiminin müzede verilmesinin birtakım avantajlarını vurgulamaktadır. Başka bir deyişle , müze eğitiminin okuldaki öğretimi zenginleştirici bir potansiyele sahip olduğu ortaya konmaktadır. Müze

eğitimi zihinsel kavrayış yanında empatik bağlar kurmayı, merak etmeyi, eleştirel bakmayı, pratik beceriler kazanmayı da sağlayabilmektedir. Múze ile okulun buluşmasının tarih óđretimi alanındaki yararlarını gósteren bu rapor, aynı buluşmayı diğer óđretim alanları için de dilememizi telkin etmektedir. Múze ziyaretlerini óđretimle bütünüleştirmek, okullarda müzelerle temas kurmayı sağlayacak aracı kişileri görevlendirmek, müzeler hakkında daha fazla bilgi sahibi olmak, okulu müzeye gótürmek kadar müzeyi de okula getirmek -bu bağlamda, okulları olduğu kadar müzeleri de dışa açmak-, kısacası müze-okul işbirliğini gerçekeleştirecek düşünceleri geliştirmek, önlemleri almak, etkinlikleri yapmak bu alanın anahtarı durumundadır. Bu anahtarın Avrupa’da yeterince kullanılmadığı kanısı her iki raporda da dile getirilmektedir.

Peki bizim elimizde ne var? Çok zengin müzelerimiz var, gitgide çağdaşlaşan okullarımız var; ama müze ile okul arasında hemen hemen hiçbir Şey yok. Gene de iyimser olmak için nedenlerimiz var. Órneđin, Milli Eğitim Bakanlığı’nın okul müzelerinin kurulması konusunu (Tebliđler Dergisi, sayı 2218, tarih 6.10.1986) yeniden canlandırması olumlu bir gelişme. Kamu okullarında ve özel okullarda müze kurma hareketleri (İstanbul’da TED Koleji, Ankara’da 75.Yıl Cumhuriyet Eğitim Müzesi gibi), okul müzelerinin halka açık sergiler düzenlemesi (İstanbul’da Saint Joseph Lisesi’ndeki zooloji müzesinin koleksiyonunun Yapı Kredi Bankası’nın müzesinde sergilenmesi gibi), Őenlikler yapılması (İstanbul’daki Bilim Merkezi’nin bilim Őenliđi gibi), gezici müzenin úlkemizdeki ilk örneği olan “Cumhuriyet Treni”nin harekete geğirilmesi bu olumlu gelişmelerin sevindirici örnekleridir. Bütün bunlar hem müzecilik, hem de eğitim anlayışımızın değişmesi

gerektiğini, değişmekte olduğunu göstermektedir. Bizce, bütün bu gelişmeleri kucaklayacak en önemli gelişme **Müze Eğitimi Anabilim Dalı**'nın kurularak müze eğitimi uzmanlarının yetiştirilmeye başlanmasıdır. Çünkü müze ile toplum arasında ilişki kurulmasını sağlayacak en önemli kişi müze eğitimcisidir. Müze eğitiminin profesyonel bir etkinlik olmasını sağlayacak tek kişi odur.

Böylece, müzelerin de okulların da artık kendilerine de başkalarına da farklı bir biçimde bakmaya başladığı bir geleceği yaşamaya şimdiden koyduğumuzu söylemekte hiçbir sakınca yok, hatta sayısız mutluluk nedeni var!

Son olarak, bu kitabın yayınlanması sürecinden söz etmemiz gerekiyor. Avrupa Konseyi Genel Sekreterliği'nden Jean-Philippe Bozouls 28 Ocak 1999 tarihli mektubuyla bu iki raporu yayınlatabileceğimizi bize bildirmiştir. Bu olanağı bize tanıdığı için kendisine teşekkür ediyoruz. Raporları dilimize çeviren Bahri Ata'ya ve Türkçe müze eğitimi bibliyografyasını hazırlayan Ayşe Tuba Uçar'a da teşekkürlerimizi sunuyoruz. Kitabı yayınlamamızda bize destek olan Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü Prof.Dr. Can Hamamcı'ya, dizgiyi yapan Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi (ÇOKAUM) sekreteri Banu Arslan'a, kitabı basan Ankara Üniversitesi Basımevi yönetimine ve çalışanlarına da içtenlikle teşekkür ediyoruz.

Bekir Onur
Mayıs 1999

1.BÖLÜM

TARİH ÖĞRETİMİNDE BİR KAYNAK OLARAK MÜZE

TARİH ÖĞRETİMİNDE BİR KAYNAK OLARAK MÜZE

Avrupa Öğretmenler Semineri
Stockholm/ İsveç, 9-13 Mart 1997

Rapor
Stefan Seidel
İsveç

Kültürel İşbirliği Kurulu (CDCC)
Öğretmenler İçin Hizmetiçi Eğitim Programı

Strasbourg 1997

Bu çalışmalarda dile getirilen görüşler yazarın görüşleridir ve Avrupa Konseyi Kültürel İşbirliği Kurulu'nun ya da Konsey Sekreteryası'nın resmi politikasını zorunlu olarak yansıtmaz.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ

Kursun İçeriği
Organizasyon

MÜZELERİN NİTELİKLERİ

Empati
Yaratıcılık
Merak ve bilgiye susama
Eleştirel düşünme

OKUL VE MÜZE ARASINDAKİ BULUŞMA

Müzeleri tanımaya başlama
Müze ziyaretleri ile öğretimi bütünleştirme
Eğitmenlerin yardımı olmaksızın müzeleri kullanma
Müze personelinin yeterliliğini kullanma

SORUNLAR VE ÇÖZÜMLER

Pahalı giriş ücretleri ve gezi masrafları
Müzesiz bölgeler
Zamanlama zorlukları
Nesnellik yokluğu

EK

Katılımcıların listesi

TARİH ÖĞRETİMİNDE BİR KAYNAK OLARAK MÜZE

GİRİŞ

17 Mart 1600'de İsveç tarihinde önemli bir olay oldu. İsveç kral naibi Dük Karl'ın yargılanması sonrası, dört Kraliyet Meclis Üyesi de ülkelerine ihanetten ölüme mahkum edildi. Üç gün sonra İsveç'in ortasındaki Linköping kasabasının meydanında infaz yerine getirildi.

Stockholm'deki Kültür Tarihi Ulusal Müzesi'nde sergiyi görmeden birkaç yıl önce, Linköping'deki Kanlı Olayı birkaç vesileyle okumuştum. Fakat, ilk kez burada bu dramatik olay belirsizlikten kurtuldu. Sergide, çok iyi yapılmış model, olaya ilişkin dramatik sahneyi gösteriyordu. Hemen yanında idama mahkum adamlardan birinin görgü tanığı kızının yazdığı yeşil bir mektup vardı. Bir çift hoparlörden onun kederli hikayesi ve babasının son sözlerine ait haberi işitilebilirdi. Bu duygusal mektup ve modelin oluşturduğu atmosfer uzak

geçmişle bir bağ kuruyordu. Sanki ansızın, Linköping Kanlı Olayı tarih kitabındaki birkaç soyut olgudan daha fazla bir şey olmuştu. İnsanlar ve ortam hayalimde şekillenmeye başladı ve yaklaşık 400 yıllık olay ansızın yakın ve önemli hissedildi.

Bu müze anısını, bir müzenin en iyi özelliklerinden birini göstermek amacıyla betimledim. Bu da müzenin tarihe hayat verebilmenin bir yolu olmasıdır. Basit bir çömlek ve aletlerden, muhteşem bir mücevher ve narin bir dokümana kadar geçmişe ait nesnelerin kullanılmasıyla müzeler değişik kültür ve çağlardan insanlarla aramızda bir bağlantı yaratabilir. Müzeler, kapsamları çoğaltmada ve tarihsel olayları aydınlatmada çok değişik ifade biçimlerini kullanır. Bunlar, dikkatlice inşa edilmiş ortamlar, çoklu slayt gösterileri, filmler, fotoğraflar ve metinlerdir. Müzeler, eski meslekleri deneme, eski tarifelere göre yapılmış yemekleri tatma, farklı tarihsel dönemlere ait kıyafetleri giyme, bilgisayarı bunların bilgi yoluna 'kikleme'de kullanma gibi ziyaretçileri arada sırada aktif olmaya davet ederler.

Tarih Öğretiminde Bir Kaynak Olarak Müze adlı, Stockholm'de 1997 yılının ilkbaharında yapılan 5 günlük kursta, katılanlarımızın çoğu müzelerin zihni nasıl işlettiğini ve tarihi hayata taşıdığını bizzat yaşadık. Ulusal Etnografya Müzesi'ne ziyaretimiz boyunca uzman bir müze eğitimcisi müze koleksiyonundaki nesnelerin hikaye anlatma aracılığıyla nasıl canlandırılabilceğini gösterdi. Vasa Müzesi'ni ziyaret ettiğimizde, 17. yüzyılda yapıldığı gibi ip yapmayı ve ip yapımı mesleğini deneme fırsatı bulduk. Geminin batarya güvertesinin loş ışıklı kopyasında Vasa'nın inşası günlerinde tayfanın yemeği olan kuru turna balığını tattık. Geçen yüzyıla ait bir bina olan Blockmaker'in evinde kötüce birbirinden

yalıtılmış odalara götürüldük. Okul kitaplarındaki olguların iletteğinden oldukça farklı bir anlayış kazandık. Yüzyılın dönümünde bu durum, yoksulun yaşamını karakterize etmektedir. Ziyaret edilen her yer, şu ya da bu yolla okuldaki tarih ğretiminde müzelerin değerini onaylıyordu.

Sınıfta başarmanın çok zor olduğu nitelikleri müzenin verebileceği oldukça açıktır. Bu niteliklerden biri de empatidir. Okul, ncelikli ve birinci olarak çocukların zihinsel kavrayışını sağlarken, müze içgörü gücünü arttıran duyguları ve atmosferi sağlayabilir. Örneğin; Stockholm Kent Müzesi'nde yüzyılın dönümünde yeniden inşa edilmiş endüstri ortamını ziyaret ettiğimizde, bir okul sırasına sadece oturarak kazanabileceğimiz endüstriyel koşulların derin kavrayışına, gürültülü ve riskli makinelerin tecrübesi ile ulaştık.

Müzeler, aynı zamanda tarih alanına ilgiyi ve merakı da uyandırabilir. Pek çok müze, öğrencinin tarihi etkin olarak çalışabileceği okul ğretimi sağlamaktadır. Bu semineri ilham eden kişilerden biri olan Helena Friman bir müze eğitimcisi olarak kendisini şu Şekilde ifade etmektedir:

“Okuldaki ğretim kolayca soyut hale gelir. Öğretmen, ğrencilerin hiç rastlamadığı ya da duyularıyla hiç tecrübe etmediği olgular hakkında konuşur. Müzede ise, çocuklar görür, dokunur, koklar, aletleri tutabilir ve araçları kullanabilir. Burada tarihe araştırma ruhuyla yaklaşılabilir”.

Kendi eğitim deneyimi Friman'a, tarih öğretmenleri için çözülmesi önemli bir Şeyi ğretmiştir.

Okulda geleneksel tarih öğretmeni ile zor zamanlar geçiren öğrenciler, müzede kendilerini etkin kılma fırsatı verildiğinde canlanırlar. Tarihsel rol oynamaya katıldıkları ve değişik meslekleri icra ettiklerinde yetenekleri onları daha da haklı kılar.

Bundan dolayı, tarih öğretmenlerinin müzeleri ve müzelerin olanaklarını bilmede çok nedenleri vardır. Fakat, tarih öğretmeni, öğretime yardımcı olarak müzelere ilişkin bilgisini nasıl geliştirebilir? Müze gezisi, öğretmenin öğretimi ile ustaca nasıl bütünleşebilir? Müze eğitimcisinin yardımı olmaksızın öğretmenler müzelerden nasıl yararlanabilir? Tarih öğretiminde müzeleri kaynak yapmanın önündeki engeller nelerdir ve bunlarla nasıl başa çıkılabilir? İşte burada bu sorular ele alınacaktır.

Bu yazıyı, üç parçaya bölmeyi tercih ettim. Birinci bölümde, öğretim aracı olarak müzelere özel yer veren ve müzelerin tarih öğretimine ekleyebileceği bazı nitelikleri betimleyeceğim. İkinci bölümde, diğer şeyler arasında müze gezisinin, tarih öğretimiyle doğal olarak nasıl bütünleştirilebileceğini tartışarak okul ve müze arasındaki karşılaşmaya bakılmaktadır. Üçüncü bölüm, öğretmenin, öğretim aracı olarak müzeyi kullanmasında karşılanabileceği engellerle (örneğin, pahalı giriş ücretleri ve seyahat tarifesi gibi) ilgilidir. Burada aynı zamanda bu sınırlılıkların üstesinden nasıl gelinebileceğine ilişkin bazı öneriler de sunmaktayım.

Somut ve açık olmayı amaçladım. Ve bundan dolayı anlatıyı birkaç pratik örnek ile dokudum. Bu örnekler, kurs boyunca ziyaret ettiğimiz müzelerden katılımcıların tanımlarından ve serbest çalışan yazar olarak bizzat tecrübe ettiğim etkinliklerden toplanmıştır.

Son olarak, çevirisinden dolayı Uppsala Üniversitesi Hizmetiçi Eğitim Bölümü'nden John Nixon'a en sıcak teşekkürlerimi sunarım.

KURSUN İÇERİĞİ

9 Marttan 13 Mart'a kadar 5 gün süren program çok yoğun ve ödüllendiriciydi. Bu seminerin temel çerçevesini 6 müze gezisi oluşturmaktadır.

Ulusal Güzel Sanatlar Müzesi'nde müdür olan Hans Öjemyr, *Tarihsel Yalanlar* adlı konuşmasında sanatın tarihte yanlış fikirlerin gelişimine nasıl katkıda bulunabileceğini açıkladı. Aynı zamanda, öğretmenlerin sanat eserlerini yorumlamada ve eleştirel gözle resimleri inceleme yeteneğini geliştirmede öğrencilerle birlikte nasıl ortaklaşa çalışabileceğini gösterdi.

İkinci gezi, 1999'da açılacak olan, şimdi yeniden inşa halindeki Kraliyet Ordu Müzesi'ne idi. Johan Engström ve Ake Blix müze sergilerini besleyen eğitim kuramlarına ilişkin düşüncelerini sundular. Bu, çocuklara ve erişkinlere savaşı nasıl daha anlaşılır kılabiliriz ilginç tartışmasını ateşledi.

Stockholm Kent Müzesi'ne gezi bir öğleden sonrası işgal etti. Yeniden inşa edilmiş ortamları, yüzyılın dönümünde yoksul bir adamın evinin ve bir makina işliğinin nasıl görüldüğünü gösterdi. 1917'deki şekliyle döşenmiş ahşap bir ev olan Blockmaker'in evine de bir ziyaret yaptık. O günlerde yaşayan insanlar için yaşamın nasıl olduğu anlatısını dinledik. Programa, büyük aileler için makul fiyata kalacak yer sağlama

amacıyla inşa edilmiş 1930'ların iskan bölgesi de dahil edildi. Müzenin sahip olduğu katlardan birine bir bakış attık, bu kat özgün şekilde döşenmişti.

Dünyanın en eski açık hava müzesi olan Skansen'e yaptığımız ziyarette, ülkenin çok değişik yörelerinden toplanmış, farklı tarihsel dönemlere ait bazı evlere ve çiftliklere baktık. Bunlar, müze alanında tekrar inşa edilmişti. Müze eğitimcileri, bize taşrada A tipi geziden söz etti. Bu, geniş bir dönemde İsveç'i keşfetmede müzeyi kullanarak, bulgularını metin ve resimlerle betimleyen ilköğretim çocuklarını içeren bir projedir. Sonuç kitap biçiminde sunuldu.

Ulusal Etnografya Müzesi'nde diğer şeyler arasında güzel sanatlar tarzında anlatının ne olduğunu öğrendik. Yumuşak bir atmosferde, müze eğitimcisi Karin Westberg, 1920'lerde Stockholm'e getirilerek müze gösteri parçalarından biri olan bir totem direğinin hikayesini anlattı. Westberg, müze etkinliklerinden biri hakkında da konuştu: Eğitimciler beraberlerinde farklı kültürlerle ait nesnelere getirilerek ülkedeki okulları ziyaret ettiklerinde okula bir antropolog gelmektedir.

En son müze gezisi 17. yüzyıla ait iyi korunmuş savaş gemisi olan Vasa Müzesi'ne oldu. Müze eğitimcisi Birgitta Stapf, bağımsız öğrenme, merak, anlayış ve eleştirel düşünmenin vurgulandığı İsveç okul programını müzelerin uyum içinde çalışma isteğini sundu. Tayfanın yaşamını paylaşmak üzere geminin batarya güvertesinin modeline oturduk. Gezi, Vasa günlerindeki öğretici iplik yapımıcılığı gösterisi ile son buldu. Müzeyi ziyaret eden öğrenciler gibi ip eğirme işlemindeki son aşamayı gerçekleştirdik.

Müze gezisi çerçevesini destekleyen diğer etkinlikler arasında, Stockholm Üniversitesi ortaçağ profesörü Göran Dahlback bir kent turu düzenlendi ve rehberlik yaptı. Eski kentteki sokaklar, alanlar, bahçeler boyunca gezintimiz, binaları ve mimariyi inceleyerek kent tarihine nasıl yaklaşılacağına ilişkin iyi bir fikir verdi. Bu da bizi bir tarih öğretmenin kenti nasıl öğretim aracı olarak kullanabileceğini düşünmeye sevk etti.

İsveç Eğitim Yayınları İşletmesi'nden Erling Ericson, programa diğer bir tema ile konuk oldu. Vasa gemisi hakkında okul çocuklarının yaptığı video filmini sundu. Çocuklar, kendi kendilerine bir hikaye yaratıp, değişik karakterleri çizdiler. Film projesi öğretici ve heyecan verici idi; fakat bu öğretmen ve öğrencilerin büyük çabasını gerektirmişti.

Birçok deneyimli kişi müzelerin ve eğitim kuramlarının bütün konuları ile uğraştı. Avrupa Tarih Öğretmenleri Birliği'nin başkanı Johanna van der Leeuw-Roord, başka birçok şey arasında, sıra çocukların empatisini artırmaya gelince müzelerin sunduğu olanaklar hakkında konuştu. Helena Friman okul saatleri boyunca normal olarak kullanılmayan çocuk zekasını işletmede ve etkin hale getirmede müzelerin yeterliğini tartıştı.

Gotland Tarih Müzesi'nin müdür vekili Gun Westholm, başka şeyler yanında kendi müzesinin tarih öğretmenleri için düzenlediği hizmetiçi eğitim hakkında konuştu. Müzelere öğretilerin kendi isteklerini getirmelerinin öneminden söz etti. Bu konuda, "Müzeleri ziyaretinizden maksimum fayda sağlamak için

isteklerinizi formüle etmek, öğretmen olarak sizin sorumluluğunuzdur” dedi.

ORGANİZASYON

“Katıldığımız etkinlikler ve konferanslar değişik olduğu kadar güdüleyici idi”.

“Mükemmel organize edilmiş bir kurs”.

“Her açıdan mükemmel bir seminerdi”.

Bunlar kursa katılanların kursa ilişkin kendi yorumları idi. Onların *Tarih Öğretiminde Bir Kaynak Olarak Müze*'ye ilişkin olumlu görüşlerini ben de paylaşıyorum. Müzeleri ziyaret, konferanslar, tartışmalar, filmler, kent turu, müzenin pek çok yönünü ve okul öğretimini zenginleştirici potansiyelini gösterdi.

Bu iyi yapılmış programın onuru, kurs başkanları Gun Westholm ve Barbro Larssen'e aittir. Bu mükemmel planlama ve organizasyon, Uppsala Üniversitesi Hizmetiçi Eğitim Bölümü'nden Kerstin Karlsson'un sorumluluğundaydı. Meslektaşısı Ulla Sundgren, Otel Reisen'de konaklama, otobüs ve ücretsiz geziler gibi pratik düzenlemelerle uğraştı. Eğitimciler ve müze personeli öğretim aracı olarak müzelerin değerini görmemizi sağladı ve bir ölçüde dört günlük başarıya da katkıda bulundu.

Stockholm'deki bu kurs, 17 ulustan 27 katılımcıyı bir araya getirdi. Okuduğum özetlerden gördüğüm kadarıyla, birçok katılımcı tarih öğretmeni ve okutman

kursta öğrendiklerimizden pratik olarak yararlanmaya başlamıştı bile. Umarım ki, bu çalışma tarih öğretiminde kaynak olarak müzelere daha fazla ilgi uyandırır.

MÜZELERİN NİTELİKLERİ

Bir müze tarih öğretimine yeni nitelikler ekleyebilir. Öğrenciler, yalnızca sergileri inceleyerek çok şey öğrenebilir. Fakat bir müzenin gücü, tarihi daha dokunulabilir ve canlı yapmasıdır. Bir insan çok değişik dönemlerden ve kültürlerden kalma nesnelere görebilir, inşa edilmiş ortamları keşfedebilir, slayt gösterilerine katılabilir ve filmler izleyebilir; meslekleri deneyebilir ve diğer etkinliklere katılabilir. Okul kitapları, birincil olarak, tarihin entelektüel kavrayışını sağlarken, bir müze geçmişin kültürlerine ve insanlarına daha duygusal bağlar yaratabilir.

Aşağıdaki bölümde, müzelerin sağlayabileceği bazı nitelikleri tanımlayacağım. Pek çok şey arasında, başka zamanlarda ve farklı koşullarda yaşamış insanlarla öğrencinin empatisini derinleştirici bir kaynak olarak müzeyi vurgulamayı tercih ettim.

EMPATİ

“Okul diğer insanları anlamayı beslemeli ve kavrayış gücünü geliştirmelidir”.

İsveç ulusal programında bilgi kavramı üzerine şu ifadeyi okuyabiliriz: “Bilgi; olgu, kavrayış, beceri ve

alışkanlık gibi biri diğerrinin şartı olan ve onunla etkileşen değışik biçimlerde ifade bulur”.

Okulda ve üniversitede tarih öğrendiğim yıllarda, vurgu öncelikli olarak konunun algısal yönleri üzerinde dururdu ve öğretim çoğı zaman kavrayamayacak kadar soyut ve zor olurdu.

Olguları elde etme öğrenmenin önemli bir parçasıdır; fakat öğrenciler için derin kavrayış, duygular ve pratik beceriler elde etme de geliştirilmelidir. Endüstri işçilerinin zor çalışma koşullarını öğretmenden dinlemek bir tür bilgi oluşturur; ama yeniden inşa edilmiş bir atölyeye girmek, gürültüyü işitmek ve tehlikeli makineleri görmek kavrayışı derinleştirecektir. Ders kitaplarının, Taş Devri adamının yaşamı konusunda aktardıkları bizim bilgi edinmede yol almamızı sağlayabilir, ama taş aletler yapmak, çakmaktaşı ile ateş yakmak ve tutuşturmak bilgimizi daha derinleştirecektir.

Kurs boyunca bir kez daha müzenin tarihe hayat verme ve atalarımıza empatiyi arttırma gibi ne tür olanaklar sunduğunu tecrübe ettik. Başka şeyler arasında, Helena Friman, Stockholm Kent Müzesi tarafından yürütölen bir projeden söz etti. Blockmaker’in evinde, müze, öğrencilerin 1917’deki sıradan günlük yaşamı canlandırdıkları rol oynamayı düzenledi. Gençler dönemin kıyafetlerini giymişti ve onlara kesin cinsiyet ayırımına dayalı çeşitli işler verilmişti. Erkek çocuklar su taşıma ve yün kırpma gibi tipik erkek işlerini yerine getirdi; kızlar bulaşık yıkadı ve ütö yaptı.

Çocukların kendi yorumlarından anlaşıldığına göre, rol oynama güçlü bir izlenim oluşturdu. Aşağıdakiler onların tepkilerinden bazılarıdır:

“Yemek pişirdiğimizde ve yuvarlak masada siyaset ve kötü zamanlar hakkında konuştuğumuzda geriye yolculuk etmişim gibi hissettim”.

“Hiç boş zamanınız yok. Onlar ayakta durmak ve sıkıntılı koşullarda çalışmak zorundaydılar; eve girince mutfakta bulaşık makinesini görmek ne kadar güzel”.

“Anneannem gençken hayat gerçekten böyle miydi diye düşünmeye başlıyorsunuz. Ne kadar sefil ve eğlenceli şeylerin eski günlerde kaldığını görmek önemlidir”.

Blockmaker’in evinde geçirilen günün çocuklar üzerinde süregelen etkisini görmek kolaydı. Döneme özgü mobilyalar arasında tarihsel ortama uydular, görevleri yerine getirdiler ve o günlerin haberlerini tartıştılar. Birkaç saat içinde, çocuklar tarihsel dönemin bütün resmini oluşturdular, iş duygusunu ve eski kuşağın düşünme tarzını geliştirdiler.

Nesneler, metinler, resimler, filmler gibi değişik medyanın birleştirme olanağıyla, bir müze tarihsel döneme veya olaya ilişkin güçlü bir duygu oluşturabilir. Vasa Müzesi bunun en iyi örneğidir. Müzeye girildiğinde görülen ilk şey 17. yüzyıldan kalma iyi korunmuş bir gemi idi; bu gemi 10 Ağustos 1628 tarihindeki ilk yolculuğunda batmıştı ve 333 yıl sonra yüzeye çıkarıldı. Gemi inşa etme sanatına ve gemi güvertesindeki günlük yaşama ilişkin sergiler ile sunulan bilgi zenginliği büyük gemi hakkındaki bilgiyi derinleştirmektedir. Savaşın felaketini gösteren kısa bir film ve geminin batışına ilişkin duruşmayı gösteren slayt gösterisi hikayeye başka bir boyut getirmektedir.

Okullar Vasa Müzesi'ni ziyaret ettiğinde genellikle önce geminin batarya güvertesinin yeniden inşa edilmiş kopyasında toplanmaktadır. Bu, sergilerin biraz ötesindedir ve dışarıdan hiçbir ses gelmemektedir. Burada müze eğitmeni Birgitta Stapf, öğrencilerin günlük yaşamın temposu içine sokulduğunu söyleyerek sunuları ekliyordu:

“Hafif ışıklı, toplara yakın güverte kalasları üzerine oturan çocukların dikkati, kolayca, kadın ve çocuklardan ayrılarak kralın askeri donanmasına yazılan askerlerin hikayelerine ve 17. yüzyılda Stocholm'deki korkunç koşullara çekilmektedir. Hikaye anlatma aracılığıyla, ki bu sanat biçimi genellikle unutulmaktadır, çocukların 300 yıl önce yaşamış ve ölmüş insanları kavrayışı artmaktadır.”

YARATICILIK

“Okul, öğrencilerin yaratıcılık yeteneklerini ve değişik ifade araçlarını kullanma alanını geliştirmelidir”.

İlk anda okul, sözlü kültürün bir arenasıdır. Çocuklar, kendilerini konuşarak ve yazarak ifade etmeyi öğrenirler. Bununla birlikte, öğretimde sıklıkla kullanılan başka kendini ifade yolları vardır. Blockmaker'in evinde Helena Friman kendi deneyiminden şöyle söz etmektedir:

“Öğretmenlerin, öğrencilerin yetenekleri konusunda sabit fikirleri vardır. Sınıfın dışında, tamamıyla farklı bir çevrede örneğin bir müzede ya da kırlarda çalışırken, az zeki olduklarını düşündükleri

çocukların, problem çözmeye ve gerçeklikle başetmeye ne kadar yaratıcı, yenilikçi, hayal gücü kuvvetli ve enerjik olduğunu görünce şaşkınlıklarını gözlemek mümkündür”.

Okul öğretiminde güçlenen sözlü beceriler müzenin sunduğu etkinliklerle desteklenebilir. Stockholm günlerinde farklı müzelerin sunduğu yaratıcı etkinliklerin zenginliğini gördük. Blocmaker’ın Evi’ndeki rol oynamayı daha önce anlatmıştım, fakat Skansen’de de dramatisasyonun nasıl kullanılabileceğini gördük. Açık hava müzesini gezerken, yüzlerce asırlık okul binasının dışında oynayan bir grup çocuğun yanından geçtik. Öğrenciler, dönemin tipik giysilerini giymişti, rol oynamalarının amacı da yüzyıllar önceki okul yaşamını hissetmekti. Onları gördüğümüzde ara vermişlerdi ve önceki kuşakların oyunlarını oynuyorlardı.

Pek çok müze ziyaretçiye çeşitli el sanatlarını yerine getirme şansını sunmaktadır. Bu alanda karşılaştığım en ilham verici projelerden biri de Stockholm’deki Tappström okulu ile İsveç Ulusal Antikite Merkez Kurulu arasındaki işbirliği idi. Viking Çağını dikkatlice çalıştıktan sonra, öğrenciler, okulda bilgilerini nasıl ifade edeceklerini kendi başlarına seçmeye özendirildiler. Bu yerel kütüphanede etkili bir sergiye yol açtı. Bazı öğrenciler Viking kenti Birka’nın mükemmel bir modelini yaparken, bazıları da seramik yaptı veya zengin renkli tarihsel kökenli şapkalar dokudular. Sergideki sanat eserleri ve nesnelere arasında elle yapılmış mücevherler, Viking duvar yazısı ve çok iyi kesilmiş taşlar vardı.

Helena Friman gibi, Tappström okulundaki proje lideri Maria Greiff de geleneksel öğrenim biçimleriyle

zorluklar yaşıyan çocukların yaratıcılığının, örneğın sanata veya el işlerine yöneltildiğinde geliştiğine dikkat çekmektedir.

MERAK VE BİLGİYE SUSAMA

“Okul, bütün öğrencilerin öğrenmeye olan merakını ve isteğini geliştirmeye çalışmalıdır”.

Stockholm’un 30 km batısındaki Södertälje’de bir bilim merkezi vardır. Burayı ziyaret eden öğretmenler, müze eğitimcilerine sıklıkla şunu soruyorlar: “Öyle görünüyor ki çocuklar oldukça eğleniyor, fakat onlar gerçekten bir şeyler öğreniyor mu?” Bana göre, tersi bir soru da oldukça mantıklıdır: “Öğrenciler sıkıldıklarında herhangi bir şey öğreniyorlar mı?”

Deneysel atölyenin temel ilkelerinden biri katılım kavramıdır. Öğrencilerin deneme ve yanılma ile kendi bilgi yollarını bulmaları fikrine dayanır. Merkez ziyaret edildiğinde, çocukların dünyayı bu şekilde araştırırken oldukça eğlendiği hemen dikkati çekmektedir. Kendileri etkin olduklarında merakları kamçılanmaktadır.

Fakat, müze bilginin edilgin olarak alındığı bir yer değil midir? Bu pek çok insanın müzeye ilişkin muhtemel düşüncesidir. Onlar akıl gözüyle, balta, mızrak, çömlek ve mücevherat gibi cansız ürünlerden oluşan uzun sıraları içeren sonu gelmez sergi kasalarının oluşturduğu manzarayı görürler. Gerçekte, geçmişi hâlâ böyle modası geçmiş şekilde gösteren müzeler vardır. Öte yandan, gösterimdeki nesnelere için uygun ve yaşıyan ortamlar tasarlayan çok sayıda müze de vardır. Üstelik, ziyaretçiyeye

sadece sergiyi görme fırsatı tanınmıyor, sergide etkin bir rol oynama fırsatı da verilmektedir.

Kurs boyunca böyle katılımları özendiren birkaç müze örneğini gördük. Bunlardan biri de İsveç kültürel mirasını koruma temel fikriyle 1891’de kurulmuş olan Skansen Açık Hava Müzesi’dir. Bugün, değişik mesleklerin ve geleneklerin sergilendiği ülkenin dört bir yanından getirilmiş çiftlikler, atölyeler, ahırlar vardır. Burada ziyaretçiler, çakmak taşıyla ateş yakma, yün eğirme, eski moda yemekler pişirme, kısa yataklarda dinlenme gibi geçmiş zamanın günlük yaşamının parçaları olan pek çok etkinliği yerine getirirler.

Vasa Müzesi’nde sergiler ziyaretçileri etkin kılmak için tasarlanmıştır. Müzeyi gezen sınıflar, örneğin, Vasa günlerindeki aynı tekniği kullanarak halat yapmayı denemektedir. Müze ziyaretimiz boyunca biz de ilginç etkinlikleri bizzat denedik. Yünün nasıl eğildiği gösterildikten sonra iyi kaliteli güçlü bir halat yapmak için çalıştık. İşlev, tam bir yoğunlaşmayı gerektiriyordu, manivelayı çevirirken kişi aynı anda işbirliği yapmak zorundaydı ve bu deney bizim neşemizi ve işe sarılmamızı ateşledi.

Elbette eğlenirken öğrenebilirsiniz. Hem eğlenceyi hem merakı kışkırtan bir yol da katılımı özendirmektir. Bu konuda pek çok müze çok iyidir.

ELEŞTİREL DÜŞÜNME

“Öğrencilerin olguları ve koşulları dikkatle inceleme ve değişik seçenekleri anlama yeteneklerini geliştirmek de bir zorunluluktur”.

Stockholm'deki Ulusal Güzel Sanatlar Müzesi'nde pek çok İsveçli okul çocuğunun tarih ders kitaplarında gördüğü bir yağlıboya tablo vardır. Bu tablo 1632'de Lützen savaşında Gustavus Adolfus'un ölümünü göstermektedir. Fakat bu tablo gerçekten tarihsel olguyu mu göstermektedir? Düşmanlar kana susamış barbarlar olarak gösterilirken, İsveçlilerin portresi asil kahramanlar olarak yapılmıştır. İsveç kralının giysileri lekesizdir ve asil kanından bir damla görünmektedir.

Ulusal Güzel Sanatlar Müzesi'ne geldiğimizde ziyaretimizin teması *Tarihsel Yalanlar*dı. Müzeci Hans Öjemyr'in resimleri yorumlamayı nasıl öğrenebiliriz konulu konferansını dinledik; özellikle gündelik yaşamımızda gitgide artan imaj seli karşısında buna gerek vardı. Bir çalışma İsveç okul çocuklarının bir günde saatlerce TV seyrettiğini bildirmektedir. Çocuklar aynı zamanda dergilerde ve kitaplarda sayısız resimler görmektedirler. Bir insanın bu görsel dünyaya yönelebilmek için resimleri yorumlama yeteneğini keskinleştirmesi önemlidir. Hans Öjemyr, okul çocuklarıyla tabloları incelediğinde basit bir soruyla işe başlamaktadır: Resimde ne görüyorsunuz? İnsanlar, yüzlerindeki ifadeler, giysileri, manzara gibi konunun somut betimlemesi daha alt sorulara yol açar. Tabloda ilginç görünüp uygun olmayan birşey var mı? Neden sanatçı tabloyu bu şekilde boyamayı tercih etmiş? Müze uzmanının rehberliğinde öğrenciler, sanatçının niyetini ve farklı tarihsel dönemlerin tutumlarını ve tipik düşüncelerini keşfederler. Onlar resme eleştirel olarak nasıl bakılacağını öğrenirler, tarihsel ve çağdaş yalanları ayırt ederler.

Geçen sonbahar, Ulusal Güzel Sanatlar Müzesi yabancı düşmanlığı üzerine bir sergi açtı. Değişik

dönemlerden yabancıların İsveçlilerce yapılmış portreleri, İsveç'in yüzyıllarca diğer milletleri nasıl gördüğü konusunda ziyaretçiye bir fikir vermek amacıyla toplandı. Hans Öjemyr ile tabloları incelemek, okul çocuklarının bugün İsveçlilerin yabancılara nasıl baktığını daha iyi kavramalarını sağladı.

Bu konuda Hans Öjemyr şöyle demektir: “Yabancı düşmanlığı gibi hassas sorunlar hakkında konuştuğumuzda sanat eserlerini öğretim aracı olarak kullanmak özellikle avantajlıdır. Konuşurken çok güçlü hisler uyandırılır ve öğrenciler çoğu zaman incitici tartışmalara çekilir. Ama eğer tartışma sanat eseri aracılığıyla gerçekleştirilirse düşünceleri ifade etmek daha kolaylaşır. Kendinizi daha az incinebilir bulursunuz”.

OKUL İLE MÜZE ARASINDAKİ BULUŞMA

Okul ve müzenin karşılaşması hakkında konuştuğumuzda sanki bu iki dünya daha önce hiç buluşmadı gibi görünme riski vardır. Bu kesinlikle doğru değildir. Pek çok ülkede okullar, öğretim kaynakları olarak müzelerden uzun süreden beri yararlanmaktadır ve okul günlerimizde çoğumuzun müzeleri ziyaret etmiş olması olasıdır.

Fakat, okul ile müze arasındaki buluşmalar seyrek bir özelliğe sahiptir. Müzelere ziyaretler çoğu zaman okul çalışmalarında sağlam temele dayanmayan geziler olma özelliğine sahiptir; öğretimin bütünleştirilmiş bir parçası olma yerine okulu kırma gibi görünmektedir. Daha ödüllendirici bir işbirliğini sağlamak için okulların

müzeler hakkında daha fazla şey bilmeye gereksinimi vardır. Aşağıdaki bölüm, okulların ve müzelerin nasıl buluşacağı ve müze gezilerinin okuldaki öğretimle nasıl ilişkilendirileceği konusunda bazı öneriler sunmaktadır. Ayrıca, öğretmenler ve müze eğitimcileri arasında yakın işbirliğinin yaratılması olasılığını ve öğretmenlerin kendi başına müzeleri nasıl kullanacağını tartışacağım.

MÜZELERİ TANIMAYA BAŞLAMA

Eğer bir öğretmen müzeleri tanımıyorsa öğretimde müzelerden nasıl yararlanabilir? İsveç'te pek çok öğretmen eğitimleri boyunca öğretim araçları olarak müzelere ilişkin hiçbir bilgi alamamaktadır. Eğer, müzelerle yakın bir işbirliği kurmakla ilgileniyorsanız, ilk aşama çevrenizdeki müzeler hakkında bilgi sahibi olmak ve onların ne sunduğunu öğrenmektir. “Okulunuzda konferans vermek üzere müze eğitimcilerini davet etmek” müzelerle ilişkiyi nasıl geliştireceği konusunda kurs katılımcılarından gelen önerilerden biridir. Okul ile müze personeli arasındaki buluşmayı düzenlemede en etkili yol, deneyimleri değiş tokuş etmek ve işbirliğine özendirme.

İsveç'te pek çok okul, kendi bölgelerindeki müzeler ve diğer kültürel etkinlikler hakkında bilgi edinmenin en basit ve en etkin yolunu bulmuştur. Okullar, kültürel dünyada mevcut olayların izlerini süren *aracı kişiler* atamışlardır. Yeni bir serginin açılmasına ilişkin olarak müze bu kişileri davet eder ve sınıfların gösterimdeki malzemeyle nasıl çalışabileceğine ilişkin öneriler sunar. Bundan sonra ilişkili kişiler okulda

meslektaşlarını toplarlar ve sergi hakkında onlara bilgi verirler.

Gun Westholm, bize, okullar ile müzeler arasındaki bağların nasıl güçlendirileceğinin örneklerini vermektedir. Gotland Tarih Müzesi bölge öğretmenlerinin derinlemesine çalışma konusunda hemfikir olduğu bir temada yıllık hizmetiçi eğitim programı düzenlemektedir. Geçen yılın kursu, yerel coğrafya, tarih, folklor ve bunların öğretmenler ve öğrenciler tarafından nasıl keşfedilebileceği konusuyla ilgiliydi. Bu yıl ise tema, Hanseatik Lig olacaktır. İlgi arttı ve yaklaşık 100 öğretmen kayıt yaptırdı. Müzelerle işbirliğinin sonucunda öğretmenler bugün müzeleri öncekinden daha sıklıkla kullanmaktadır.

Bu kurslar, öğretmenlerin istekleri ile müzelerin yeterliliği arasında karşılıklı etkileşim olarak görülebilir. Müzelerin kapalı bir dünya olduğu ve öğretmenlere etki fırsatı vermediği genel bir görüştür. Fakat Gun Westholm müzelerde okullardan gelen işbirliğine karşı bir istek olduğuna ve öğretmenlerin müzelere kendi istekleriyle gelmesinin ne kadar önemli olduğuna işaret etmektedir. Öğretmenler, kendilerini sunulan programlarla sınırlı hissetmemelidir, tersine müzeler programlarını öğretmenlerin gereksinmelerine göre ayarlayabilir.

Bir öğretim aracı olarak müzelerden daha fazla yararlanabilmek için okullar, müzelerin içeriği ve programları konusunda kendilerini bilgilendirmeyi sürdürmek zorundadır. Fakat aynı şekilde, müzelerin de öğretmenlerin gereksinme ve beklentilerine ilişkin açık bir görüşe sahip olmaları önemlidir.

MÜZE ZİYARETLERİ İLE ÖĞRETİMİ BÜTÜNLEŞTİRME

Müze eğitimcisi Carin Dahlberg, Skansen'e gezimiz sırasında bize, "Okul geziye gelmeden önce genellikle konu hakkında ulaşabileceğimiz noktaya ilişkin fikirleri öğretmenlerle tartışıyoruz" dedi. Bu ön bilgiyle eğitimciler, müzenin ne sunduğu ile öğrencilerin ne bildiği arasında bir köprü kurabilmektedir.

Öğrencinin kendi bilgisi ile müzenin sunduğu bilgi arasında çok büyük bir uçurum olursa öğrencilerin ilgisi dağılmakta ve dinlemeyi kesmektedirler. Bununla birlikte, hazırlanmaya zamanları olursa müze gezisi onlar için daha fazla ödüllendirici olacaktır. Vasa Müzesi'ndeki Birgitta Stapf, bize bütün sınıfların müzeye gelmeden önce hazırlık yapmış olduğunu söyledi. Çocuklar, 30 Yıl Savaşlar'ında İsveçlilerin oynadığı rol ve siyasal arena hakkında bir resim geliştirdiler; 17. yüzyılın sınıf sistemini ve farklı sınıflardaki insanların yaşamlarının nasıl olduğunu tanıdılar. Böylece müzeye geldiklerinde döneme ilişkin bilgileri vardır ve yeni bilgileri sindirmek onlar için oldukça kolaydır.

Müzelerin öğrenciler üzerindeki izlenimlerini izleme fırsatını vermek de onlar için oldukça önemlidir. Belki bir rapor yazmak, neler öğrendiklerini gösteren bir resim çizmek veya gezinin yol açtığı yeni sorulara dayalı çalışmalar yapmak için zamanları vardır.

Hazırlık ve izleme çalışmaları çocuğun eğitimle müze gezisini bütünleştirmeye yarayacak iki önemli unsurdur. Müzeyle işbirliğini geliştirmek için üçüncü

unsur olan değerlendirme de bunlara eklenmelidir. Ne iyi işledi? Sorunlar nelerdi? Gelecekte bu sorunlar nasıl çözülebilir? Bir an bu sorular üzerinde düşünmek hem öğretmenler hem de müze eğitimcileri için değerli olacaktır.

Kursa katılan tarih öğretmenlerinden biri olan İtalyan Anna Pellizzi, hazırlık ve izleme çalışmasıyla müze ziyaretinin nasıl çerçeveslendirileceği konusunda bana iyi bir örnek verdi. Pellizzi, Milano'da bir okulda öğretmendir. Bana söylediğine göre Valle Camonica'da tarih öncesi projesine katılan çocuklar 11-12 yaşlarındaydı: "Hazırlığa, resim, okul diploması, 1930'lardan kalma kitaplar ve para koleksiyonu gibi babama ait olan bütün nesnelere eski bir bavula koyarak başladık. Bu bavulu okula getirdim; çocuklara babamın yaşam çizgisini çıkarma ve nesnelere kronolojik sıraya dizme görevini verdim. Babamın yaşamına ilişkin sonuçlar çıkardılar; ama babamın yaşamının daha iyi anlaşılması için daha fazla çalışmaya ihtiyaç duyduklarını gördüler. Bu yöntemin amacı, arkeoloğun işini taklit etmektir. Bundan sonra okul kitaplarındaki tarih öncesi dönemini işledik ve M.Ö. 5. ve 1. bin yıl arasında Valle Camonica'da yaşamış eski çağ topluluğu olan Kamuni halkı üzerinde biraz araştırma yaptık".

"Bir sonraki aşamada, binlerce mezar taşı bulunan Alplerin eteklerindeki Valle Camonica sitini gezdik. Taşlarla dolu bir park gördük; arkeoloğun tarih öncesi yaşamı anlamada çocuklara yardımcı olduğu etkileşimli (interaktif) müzeye gittik. Taşlarda delik açmak için delgi gibi eski aletleri kullandılar. Köydeki kulübeleri de ziyaret ettiler".

“Okula dönüşte gözlemlerimizi yazdık. Arkeologların yaptığı gibi bunları, yer, zaman, alet, etkinlikler gibi yapılandırmaya çalıştık. Çocukların bazıları köyün modelini yapmak istedi. En son aşamada tarih öncesi döneme ilişkin kavrayışları kontrol edildi ve değerlendirildi”.

EĞİTİMCİLERİN YARDIMI OLMAKSIZIN MÜZELERİ KULLANMA

Kurs boyunca ziyaret ettiğimiz müzelerin çoğu birçok müze eğitimcisi çalıştırmaktadır, bu da bu müzelerin öğretmenler geldiğinde okullara uzman rehberlik hizmetini sunduğu anlamına gelmektedir. Fakat ancak sınırlı sayıda müze eğitimci çalıştırmaktadır. Örneğin, kurs katılımcılarından öğrendiğimize göre, Portekiz, Çek Cumhuriyeti ve Güney Kıbrıs'ta müze eğitimcilerini bulmak mümkün değildir.

Tek başına çalışan öğretmenler öğretim kaynağı olarak müzeleri nasıl kullanabilirler? Helena Friman şöyle demektedir: “Öğretmenlerin müzeyi gezip kendilerini evlerinde gibi hissetmeleri ve kendi öğretimlerinde sergilerin nasıl kullanılabileceği üzerinde düşünmeleri bir tanıtım çabasını gerektirmektedir. Bağımsız olarak müzeleri kullanan birkaç öğretmen tanıyorum. Çocuklarla birlikte kendilerinin seçtiği sergilere bakıyorlar, nesnelere kendi tarzlarında gösteriyorlar. Bazen bir şeyi görmek için sınıf bir buçuk saatliğine gelebilir. Bazı durumlarda da bütün sergiyi gezerek, yarım gün durabilirler. Öğretim yılının başlangıcında, öğretmenler, sınıfları için bir iş planı

çıkabilir, müzelerin nasıl kullanılabilceğini düşünebilir, gezilerini planlayabilirler”.

Müzelerin yaratıcı bir biçimde kullanılması için, bazı ekstra işlerin öğretmenler tarafından yapılması gereklidir, ama bu çaba gerektirebilir. Eğer kitapların soyut metinleri müzenin somut ve görsel yapısı ile birleştirilebilirse, öğretim daha ilginç olur ve öğrenciler müzeleri kaynak olarak kullanmada daha deneyimli olurlar.

Öğretmen ve öğrenciler müzelerden çok değişik şekilde yararlanabilir. Muhtemelen en genel olanı, öğretmenin sanat eserlerini ve nesneleri gösterdiği rehberli turlar düzenleme ile olur. Verdiğimiz tavsiyenin en iyi parçalarından biri, bütün müzeyi keşfetme fikrini terk etmek ve sadece müzenin koleksiyonunun bir parçası üzerinde yoğunlaşmaktır. Diğer bir tavsiye de, sınıfı küçük gruplara bölüp, bütün öğrencilerin, öğretmenin üzerinde konuştuğu nesneleri iyi bir biçimde görmelerini sağlamaktır.

Müzeyi kullanmanın diğer bir yolu da çocukların daha bağımsız çalışmasını sağlamaktır. Brüksel’de Avrupa Okulu’nun öğretmeni olan ve kursa katılan David Hogg, Cologne’daki Roma Germanik Müzesi’ne sınıflarını düzenli olarak götürmektedir. Hogg müze ve koleksiyonları hakkında bilgi veren ve gösterilen nesnelere ilişkin sorular içeren bir broşürü onlara verdiğini söylemektedir. Bu broşürü pusula olarak kullanan öğrenciler, örneğin, mozaiklerin motifleri ve yaşlarına, camların renk ve kullanımına ilişkin sorulara cevap vererek, Dionysian mozaiklerini, Roma cam koleksiyonunu keşfetmekte ve araştırmaktadır.

Eğer öğrencilerin araştırma yapma coşkularının kışkırtılması amaç olursa, kendi sorularını şekillendirmeye özendirilebilirler. Eğer öğrencilerin çok ilginç buldukları sergi parçalarını araştırmaya ve incelemeye izin verilirse büyük olasılıkla güdüleme artar. Dolayısıyla öğretmen eğitimciden çok rehber işlevini yerine getirerek öğrencileri destekleme ve bilgiyi nerede ve nasıl bulacaklarını onlara gösterme işlevini görür.

MÜZE PERSONELİNİN YETERLİLİĞİNİ KULLANMA

Bir zamanlar, İsveç'in güneyindeki Vaxjö'de Bokelund adında bir ilköğretim okuluna bir gezi yaptım; burada kültüre büyük oranda yatırım yapılıyordu. Geçen yıllar boyunca okul sanatçılarla, müzisyenlerle, dansçılarla ve bölgenin diğer kültür çalışanları ile yoğun bir ilişkiye başladı. Örneğin, sanat derslerinde sınıf iki gruba ayrılmakta ve bunların birinde sanatçı ders vermektedir. Proje lideri Gunnar Carlberg'e göre, profesyonel kültür işçisinin eklediği özel kalite çocuğun dikkatini çekmektedir.

“Evet, öğretmenlerimiz haklıdır, ama gerçek bir sanatçı ile çalışmak bambaşka bir şeydir” düşüncesi çoğu zaman çocuklar tarafından söylenmektedir.

Müze personelinde ne tür bir yeterlilik olmalıdır ve okullar bunu nasıl kullanabilir? Müzelerde çalışan pek çok insan tarih, etnoloji, arkeoloji gibi konularda öğrenim görmüştür ve hem pratik hem de teorik bilgi zenginliğine sahiptir. Belki de yeterlilikleri okul projelerini başarmada yararlı olacaktır. Belki de

öğretmen tarihsel bir dönemin çalışılmasıyla bağlantılı olarak öğretimi ele almada “gerçek” müze çalışanını izleyebilir. Pek çok müzenin bu tarz bir öğretimi desteklemeye kaynakları vardır ve genellikle hiçbir ücret talep etmezler.

Tappströmn okulu daha önce sözü edilen Viking Projesi üzerinde çalışırken, profesyonel arkeologlardan büyük oranda destek aldı. Birka’daki öğretmen seminerinde Viking Çağı konusunda öğretmenlere bir giriş dersi verildi. Daha sonra öğrenciler, iki günlüğüne adayı ziyaret ettiklerinde arkeologlar döneme ait kalıntıları ve kazı alanını gösterdiler. Uzmanın rehberliğinde, çocuklar, kazıcının işini de deneyebilir ve çeşitli el işleri ile uğraşabilirler. Arkeologların yardımıyla süregelen proje için iyi bir temel atılabilir.

SORUNLAR VE ÇÖZÜMLER

Bu bölümde, müzelerin tarih kaynakları olarak kullanılmasında karşılaşılabilecek sorunlar üzerinde duracağım. Pek çok şey arasında, çok yüksek giriş ücretinden ve otobüs gezilerinden ve ulusal kahraman karakterleri temalarına adanmış bazı müzelerin tahrif edilmiş bir tarih fikri verebileceğinden söz edeceğim. Müzelerin her yerde bulunmadığı sorununa da değineceğim.

Fakat çözümler de önereceğim. Gezi harcamaları, müze ziyaretleri diğer etkinlikler ile birleştirilerek daha az yıkıcı kılınabilir. Müzesiz yerlerdeki okullar da “müze” kavramını daha da genişleterek, köyleri ve manzarayı öğretim aracı olarak kullanabilir.

PAHALI GİRİŞ ÜCRETLERİ VE GEZİ MASRAFLARI

Helena Friman, kurs sırasında, “okullar için müzelerde girişin ücretsiz olması gerektiğinin çok açık olduğunu” söylemişti. Bugün bu istek ile gerçeklik arasında büyük bir uçurum var. Okullar için bedava olan pek çok müzenin olduğu kesin olmakla birlikte, pek çoğunun da giriş ücreti çok ağırdır. Bazen giriş ücretleri okulların gidemeyeceği kadar yüksektir.

Helena Friman’ın umudu, karar vericilerin bir öğretim kaynağı olarak müzelerin önemini anlamaları ve okulların gezilerini ücretsiz yapmalarındır. Fakat, politikacılar arasında artan bu farkında oluşun gerekli şartı da elbette okul ve öğretmenlerin müzelerin değerini keşfetmesidir. Bugün pek çok öğretmenin öğretim kaynağı olarak müzeler hakkında bilgisiz olduğu ve eğitimde müzelerin az kullanıldığı inkar edilemez. Müzeler kendini daha fazla kanıtlayan bir öğretim aracı oluncaya kadar gerekli politik karar alınamaz. Şimdilik bunun çözümü uzun zaman alacak ve yüksek müze giriş ücretleri sorunu süreceği gibi görünmektedir.

Okulların diğer bir masrafı, gezi ücretidir. Müzelerin çok uzakta olduğu yerlere ulaşım ücreti önemlidir. Gun Westholm gezi bütçelerini daha etkin kullanmalarının bir yolunu önermektedir. Gotland’da okul yönetimi adadaki okullar ile değişik kültür ve rekreasyon kurumları arasında işbirliği başlatmıştı. Farklı bölümler etkinliklerini öyle eşgüdümleyebilirler ki, okullar müze ziyaretini tiyatroyla veya yüzme havuzuyla

birleştirebilirler. Bu şekilde sınırlı bir bütçe daha akıllıca kullanılabilir.

Danimarka’da gezi ücreti sorunları daha yumuşak biçimde çözülmektedir. Okullar ulaşım servisleri ile bir anlaşmaya vararak her dönem, her haftasonu, otobüs veya trenlerle sayısız gezinti yapmaya izin verecek otobüs kartları alabilir. Bu kartlar okullar, kültür kurumları ve ulaşım servisleri için kazançlıdır. Okullar gezilerini sınırlama olmaksızın organize edebilir; kültür kurumlarının daha fazla ziyaretçisi olur, ulaşım servisleri de düzenli bir geliri garanti eder.

MÜZESİZ BÖLGELER

İsveç’in ortasında benim büyüdüğüm yer olan Stallerholmen’in küçük bir köyünde en yakın müze 16 km uzaktaydı. Eğer daha iyi sergisi olan biraz daha büyük bir müzeye gitmek istersek 80 kilometrelik Stockholm’e gitmek zorundaydık. Gerek İsveç’de gerek Avrupa’nın başka yerinde daha az nüfuslu bölgelerde en yakın müzenin çok uzaklarda olduğu okul çocukları vardır. Müzeleri öğretim aracı olarak tartışırken bu olgu göz önüne alınmalıdır.

Bu sorunun ışığında, bu kurs programındaki rehberli şehir turu özellikle ilginçti. Eski kentteki sokakları, alanları ve bahçeleri gezerken rehberimiz Prof. Göran Dahlback bir kentin tarihsel belge olarak nasıl okunabileceğinin imajını aktardı. Süslemeli alınlar, eski sokak isimleri, kazınmış imzalar, hepsi kendi hikayelerinden bir parça anlatmaktadır. Bu tur, kentlerin, öğretim aracı olarak kullanılması hakkında bizlere ilham

verdi. Öğrenciler, doğru bir hazırlıkla binaların muhafaza ettiği geçmişin izlerini keşfetme ve yorumlamayı ilginç ve meydan okuyucu bir iş olarak görebilir, kendi kentlerine ve tarihine yönelik duygularını derinleştirebilirler.

Müzeler gibi kentler de tarihin aynasıdır. Bu , köyler için olduğu kadar manzaralar için de doğrudur. Okul binalarıyla, atölyeleriyle, kiliseleriyle, dükkanlarıyla ve spor alanlarıyla bunlar, ilginç kaynaklar olabilirler ve müze gezilerine alternatif oluşturabilirler.

Schools adopt monuments (Okullar, anıtları benimser) adlı kitap, kültür ortamlarının kullanımıyla öğretimin nasıl zenginleştirileceğinin bir örneğini sunmaktadır. Projenin temel fikri, katılımcı okullar için yakın çevredeki -örneğin kale, fabrika binası veya kabristan gibi- tarihsel alanları veya kültür anıtlarını benimsetmektir. Girişten sonra, öğrenciler, çalışacakları konuyu seçmekte serbesttir; aynı zamanda sonuçlarını nasıl sunacaklarını seçmekte de büyük bir özgürlükleri vardır. Avrupa’da 150.000 genç bu projeye katıldı ve pek çok okul kendi kültür mirasının daha fazla bilinmesiyle öğrencilerin benlik saygısının arttığını kanıtladı.

ZAMANLAMA ZORLUKLARI

Müze yeterince yakın olduğunda 1 saat veya 2 saat içinde sınıfı müzeye götürmede öğretmenin büyük bir sorunu yoktur. Ama, uzaklık arttıkça öğretmenlerin müze gezisi için yarım günü veya tam günü ayırması gerekmektedir.

Bu, konu alanı öğretmenleri için sorundur. Diğer öğretmenlerle tartışmayı ve derslerin yeniden dağılımını gerektirir. Meslektaşların yeterince esnek olmadığı okullarda böyle bir yeniden dağılımı yapmak çok zordur, fakat iyi niyetle zorluklar aşılabılır.

Pek çok müzedeki sergilerin genişliği de konu sınırlarını aşmada işbirliğine davet eder. Bilgi kaynağı olarak müzelerde tarih, din, İsveççe ve diğer konu öğretmenleri çapraz program çalışmalarını izlemede öğrencilerle birlikte çalışabilir. Bu şekilde zaman çizelgesi daha az sınırlayıcı olur ve öğrenciler bir bilgi alanının bütün resimlerine ulaşabilir.

Vasa Müzesi, bir müzenin çapraz program çalışmaları için nasıl fırsat sunduğunun iyi bir örneğidir. Burada, öğrenciler, yapı tekniklerinin, mitolojinin, dinsel kavramların, denizcilik sanatının, tarihinin vb. bilgisini elde edebilir.

NESNELLİK YOKLUĞU

Olayların tarihsel akışı hakkında açık seçik bir resim elde etmek mümkün değildir. Bunu, 20. yüzyıl öncesindeki Doğu Avrupa tarihi bilgimi geliştirmeye çalışırken otelimizdeki kahvaltıda öğrendim. Dört farklı versiyondan üçünü işittiğimde geçici olarak isteğimi terk etmeye zorlandım. Tarihsel mozaiyin parçalarını bütünü oluşturmak için toplamak mümkün değildir. Farklı okul kitaplarını okuduk ve farklı öğretmenleri dinledik.

Tarih fikri üzerine eleştirel bakışımızı sürdürmenin nedenleri olduğu kadar, müzelerin de tarih yorumunu

ince eleyip sık dokumak önemlidir. Sergilere ne tür değerler egemendir? Kadın gerçeği içerilmiş midir? Yoksa tarih sadece erkek yaklaşımından mı gösterilmiştir? Kazananların ve kaybedenlerin, kahramanların ve hainlerin portresi yapılmışsa, bu ayırımın temelleri nedir? Bir müzeyi gezerken kafamızda soruların olmasına gereksinimimiz vardır.

Euroclio'nun başkanı Johanna van der Leeuw-Roord bazı ulusal tarih müzelerindeki nesnellik yoksunluğuna işaret etmektedir. Bu müzelerin sergilerinin, ulusçuluğu ve yurtseverlik duygularını kışkırttığını yazmaktadır. Ulusun tarihinde daha şüpheli olaylar dışarıda bırakılmaktadır.

Tarih öğretimini geliştirmek için çalışan Avrupa Konseyi'nin temellerinden bazıları, "Avrupa halkı arasında karşılıklı anlayış ve güveni tesis etmek" ve "geleneksel hataları ve ön yargıları safdışı etmek ve olguları inşa etmek"tir. Ancak, tarihin yanlış ve basit yorumlarını yıkmak yerine şişiren müzelere karşı öğretmen nasıl bir tavır gösterecektir?

Bir yol, bu tür müzeleri ziyaret etmekten sakınmaktır. Diğer bir seçenek, esas olarak tarihsel olguları çalışmak değil de, serginin mesajını çalışarak eleştirel düşünmeyi güçlendirmek ve altını çizdiği değerleri ifşa etmektir. Bu yolla nesnellikten yoksun bir müzeyi ziyaret de değerli kılınmış olabilir.

EK

KATILIMCILARIN LİSTESİ

**Avrupa Konseyi'nin Öğretmenler İçin Hizmetçi
Eğitim Programına Katılanlar**

BELÇİKA

David John Hogg Rue Geleytsbeek 123 Uccel
B-180 BRUXELLES

BEYAZ RUSYA

Alexander Kohanovsky 17-17 Lobanek str.
MINSK 220136
Vyacheslav Menkovsky 92-93 Pritytsky str.
MINKS 220140

ÇEK CUMHURİYETİ

Marie Homerová Revolucni 20
CZ-110 00 PRAGUE1
Lenka Sevciková Havlickova 458
CZ-399 01 MILEVSKO

LETONYA

Dace Neiburga Kleistu Street 10-40 LV-1067 RIGA

MACARİSTAN

Zsuzsanna Novákné Holti Fiume u. 7.
1182 BUDAPEST
Gábor Ösz 29/b. Táttra str.

1136 BUDAPEST

MALTA

Jesmond Grench Arcades Flt. 4 Pope Paul VI Str.
SIGGIEWI ORM 15

NORVEÇ

Harald Frode Skram Låveveien 48, leil. 904
N - 0682 OSLO
Randi Walle Ulsberglia 34 N - 5091 FLAKTVET

UKRAYNA

Natalia Teploukhova 2, Pirogová str., ab. 85
252030 KYI

ÍSVEÇ'TEN KATILANLAR

Kay Beckeman Talgoxvägen 6 SS - 161 42 BROMMA
Lars Claesson Asplundsvägen 3 S - 167 54 BROMMA
Hélène Edgren Sysslomansgatan 24 S - 112 41
STOCKHOLM
Malena Rydberg Brännkyrkagatan 117 S - 117 28
STOCKHOLM

OKUTMANLAR/ANİMATÖRLER

Johanna van der Leeuw-Roord President UROCLIO
Louise Henriëttestraat 16 NL- 2595 TH DEN HAAG
Netherlands
Elisabeth Brenning, Karin Claesson, Pia-
Maria Hallberg, Klas Rabe, Cathrine de
Woul and Annette Åström The City Museum of
Stockholm Box 15025 S - 104 65 STOCKHOLM
Sweden
Inga Arnö-Berg, Kerstin Holm and Carin Dahlberg
Skansen - The Open Air Museum Box 27807

S - 115 93 STOCKHOLM Sweden
Karin Westberg, Ulla Wagner The National Museum of
Ethnography Box 27140 S-102 52 STOCKHOLM
Sweden

İSVEÇ EĞİTİM VE BİLİM BAKANLIĞI

Karin Henriksson Swedish Ministry of Education and
Science S - 103 33 STOCKHOLM Sweden

KURS YÖNETİCİLERİ

Barbro Larsson Box 3095 03 UPPSALA Sweden
Gun Westholm The Historical Museum of Gotland
Mellangatan 19 S - 621 56 VISBY Sweden

GÜNEY KIBRIS

Leandros Antoniadis Egnatias 32 A Playt
CY-2114 NICOSIA
Andreas Mitilineos A. Sioukri 20
CY-LIMASSOL 3105

HIRVATİSTAN

Ema Skerlj Bozidarevicá 3 20000 DUBROVNIK

İRLANDA

Liam Irwin Callahow, Dromcollogher
IRL-Co. LIMERICK

İTALYA

Anna Pellizzi Via Noe 5 I-20133 MILANO

PORTEKİZ

Manuel Francisco Castelo Ramos

Casa Da Cisterna Torre E Cercas P-8300 SILVES
Maria Manuela Rodrigues Rua Alves Redol, Lt 205,
2º DTO, Bº STA Apolónia P-3020 COIMBRA

ROMANIA

Vasile Aurel Manea Horia street, 51
R - 2252 CODLEA, Dep. BRASOV

SLOVAK CUMHURİYETİ

Iveta Barková Dúhová 16 903 01 SENEC

SLOVENYA

Andreja Valic Zupan Likozarjeva 27 4000 KRANJ

Helena Friman Stockholm - Cultural Capital
of Europe 1998 Box 16398

S - 103 27 STOCKHOLM Sweden

Hans Öjemyr The Swedish National Art Museum Box
16176 S-103 24 STOCKHOLM Sweden

Johan Engström and Åke Blix The Royal Army Museum
Box 14095 S-104 41 STOCKHOLM Sweden

Göran Dahlbäck Stockholm University
Department of History S - 106 91 STOCKHOLM
Sweden

Erling Ericsson The Swedish Educational Broadcasting
Company S - 113 95 STOCKHOLM
Sweden

Birgitta Stapf The Vasa Museum Box 27131
S - 102 52 STOCKHOLM Sweden

AVRUPA KONSEYİ

Alison Cardwell Council of Europe
F - 67075 STRASBOURG CEDEX France

GENEL RAPORTÖR

Stefan Seidel Ringarstigen 3 S - 168 58 BROMMA
Sweden

UPPSALA ÜNİVERSİTESİ
HİZMETİÇİ EĞİTİM BÖLÜMÜ
Kerstin Karlsson İsveç Ulusal Bağlantı Görevlisi
Uppsala University In-Service Training Department
Box 2137 S - 750 02 UPPSALA Sweden
Ulla Sundgren Administrator Uppsala University
In-Service Training Department Box 2137
S - 750 02 UPPSALA Sweden

2. BÖLÜM

MÜZELER VE AVRUPA MİRASI: HAZİNELER Mİ, ARAÇLAR MI?

Avrupa Konseyi

**MÜZELER VE AVRUPA MİRASI:
HAZİNELER Mİ, ARAÇLAR MI ?
SEMPOZYUM**

Avusturya Federal Eğitim, Kültür ve Spor Bakanlığı,
Avusturya Federal Bilim ve Araştırma Bakanlığı,
Salzburg Kenti ve
Kültürel İşbirliği Konseyi
işbirliği ile yapılmıştır.

Salzburg/Avusturya, 24-28 Eylül 1990

Genel Rapor: Kenneth Hudson
Avrupa'da Yılın Müzesi Ödülü Yöneticisi

Strasbourg, 1990

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ

Sempozyumun Amaçları
Katılımcılar
Organizasyon
Açılış oturumu

KONU BİLDİRİLERİ

Müzeler: Avrupa kimliği için bir eğitim evresi mi?
Müze eğitiminde yenilikler
Müzeler: Öğrenme alanlarının potası mı ya da kavşağı mı?
Müzeler: Kişisel ve toplumsal gelişimde sıçrama tahtası mı?

ÇALIŞMA GRUPLARI

1. Çalışma Grubu
2. Çalışma Grubu
3. Çalışma Grubu
4. Çalışma Grubu

ÖZEL ULUSAL RAPORLAR

ÇALIŞMA GRUPLARI RAPORLARININ ANALİZİ

SONUÇLAR

EK: Katılımcıların Listesi

MÜZELER VE AVRUPA MİRASI

GİRİŞ

SEMPOZYUMUN AMAÇLARI

Salzburg Sempozyumu, Avrupa Konseyi'nin eğitimde Avrupa boyutunu geliştirme genel planının bir parçasını oluşturdu. Bu sempozyum, Konseyin, Avrupa'nın doğal kültürel mirasını koruma sorunlarına dikkat çekmede müzelerin rolü üzerine Uluslararası Müzeler Konseyi ile işbirliği ile düzenlediği seminerin ardından geldi.

Salzburg'daki toplantının amaçları şunlardı:

1. Müzelerdeki ve benzer kurumlardaki tarihsel, kültürel, bilimsel ve doğal miras parçalarının, Avrupalı kimliğini geliştirmede etkili bir eğitim aracı olarak nasıl kullanabileceğini göstermek.
2. Zihinde bu düşünceyle, CDCC üyesi ülkelerdeki müzelerin eğitim potansiyelini en iyi düzeye çıkarmayı sağlayacak aşamaları belirlemek.

3. Avrupa mirası hakkında gençlerin ve yetişkinlerin eğitiminde üstlenecekleri rolde müzeler arasında işbirliğini artırma stratejilerini çizmek.

KATILIMCILAR

Sempozyuma katılacakların listesinin aşağıdakileri içermesi düşünöldü:

1.CDCC'ye üye devletlerin ulusal delegeleri:
Bunlar arasında:

- (a) Müzelerdeki eğitim programlarından sorumlu kişiler;
- (b) İlgili bakanlıkların kıdemli memurları;
- (c) Eğitim ve kültür etkinlikleri ile genel bir tarzda ilgilenen kişiler.

2. Avrupa Konseyi'nin diğer organlarının temsilcileri: Bu, Parlamenter Meclis, Avrupa Yerel ve Bölgesel Otoriteleri Daimi Konferansı, Çevresel ve Doğal Mekanları Koruma Yönetim Kurulu (CDPE) ve Tarihsel Mirası Entegre Koruma Yönetim Kurulu'nu (CDPH) içermektedir.

3. Üye olmayan devletlerin gözlemcileri: Bulgaristan, Kanada, Çekoslovakya, Demokratik Alman Cumhuriyeti, Romanya, Rusya, Amerika.

4. Diğer uluslararası kuruluşların gözlemcileri: EEC, UNESCO.

5. Diğer uluslararası kuruluşların gözlemcileri: ICOM, WCOTP, IFTA, IFFTU, FIPECO, EFIL, CEEC, AEDE, FICEMEA.

6. Ev sahibi ülkenin ulusal gözlemcileri: Avusturya.

Ek 1'e başvurulduğunda, düzenleyicilerin zihninde olan modele ilişkin olarak sempozyuma katılımın dağılımı görülecektir. Toplam 97 kişi katıldı, hemen hemen yarısı Avusturya'dan, diğerleri 21 ülkeden geldi.

Kıbrıs, İtalya, Malta, Hollanda ve Portekiz temsil edilmedi. Açılış oturumlarındaki dinleyicilerin bu tür bir uluslararası toplantı için son derece genç olduğu görüldü, ama bu genel izlenim biraz yanıltıcı idi. Büyük ve etkin Avusturya grubu Avusturya müze dünyasının gençleştirilmesinin ve yeni fikirleri kabul etmeye ve geliştirmeye artmış isteğinin hoş bir kanıtı olarak, 30 yaşlarındaki kişilerde büyük bir orana sahipti. Fakat, sempozyum boyunca yapılan bilgi araştırması dört çalışma grubunun yaş ortalamasının yaklaşık 43 olduğunu gösterdi, bu dört asıl konuşmacıdan oldukça aşağı idi. Çatışmalı konularla ilgilenildiğinde, konuşan, dinleyen ve tartışanların göreceli yaşları önemli olmakla birlikte ihmal edilmiş faktördü. Farklılıkları çok genişletmek kötü iletişime ve bazen de ciddi yanlış anlamalara yol açmaktadır. Sempozyum, bu fenomeni incelemede değerli fırsatlar oluşturdu.

Sempozyuma katılan erkeklerin kadınlara oranı ilginçti. Ulusal delegeler 21 erkek ve 23 kadını kapsıyordu. "Diğer Avusturyalı katılımcılar" başlığı altında toplananlar ise 31 erkek ve 21 kadından oluşmaktaydı. Bu veriler birlikte ele alındığında,

sempozyumun çok mantıklı bir cinsiyet dengesini başardığı görülmektedir.

ORGANİZASYON

Sempozyum için kılavuz hazırlamak üzere küçük bir komite toplandı. Bu komite, 1989 martında ve 1990 şubatında olmak üzere Strasbourg'da iki kez toplandı. Bu komitenin kompozisyonu şöyleydi:

Başkan: Kenneth Hudson

Avrupa'da Yılın Müzesi Ödülü Yöneticisi

Başkan Yardımcısı: Réal Jantzen

Bilim ve Endüstri Kenti Gençlik Topluluğu
Yöneticisi, Paris.

Üyeler: Frank Joachim Chisté

Federal Eğitim, Kültür ve Spor Bakanlığı Bölüm
Başkanı, Viyana.

Zora Otálora

Müze Eğitim Bölümü, Viyana

Albin Rohrmoser

Yönetici, Carolino Augusteum Müzesi, Salzburg.

Marc Grodwohl

Yönetici, Yukarı Alsas Eko-Müzesi, Undersheim.

Gillian Wolfe

Eğitim Bölümü Başkanı, Dulwich Resim Galerisi,
Londra.

Komitenin her zaman özendirici ve bazen de ateşli olan tartışmalarında izlenecek politikaya ilişkin iki konuda anlaşmaya varıldı.

1. Teori ve soyut dil saplantısıyla sempozyumu kargaşaya düşürecek ve batıracak her çaba önlenecekti. Hareket tarzının yapı olarak pratik olması amaçlandı.

2. Salzburg'da ve etrafında ziyaret edilecek müzeler, turistleri çekim merkezi olarak değil de birer laboratuvar olarak düşünüldü.

Bay Chisté ve Bayan Otálora, Avusturya otoritelerinin sempozyuma neden destek verip ev sahipliği yapmakta çok istekli olduğunu açıkladı. Bellibaşlı nedenleri şunlardı:

1. Gençlerin Avrupa kültürel kimliğini daha iyi anlamasını sağlama isteği.

2. Avusturya müzelerinin eğitim rolünü geliştirme kaygısı.

Komitenin Avusturyalı üyeleri, kısmen son derece hoş ve özendirici bir atmosfer sağladığı, kısmen de önemli doğu-batı yollarının kuzey ve güney yolları ile buluştuğu Avrupa'nın kesişme noktalarından biri olduğu için, Salzburg'un sempozyum için özellikle en uygun yer

olduğu düşüncesindeydi. Buranın, sempozyum için sembolik değerinin abartılmasına hiç gerek yoktur. Avrupa tarihi, Salzburg’da bir araya gelmektedir. Ve sadece Viyana ona ciddi bir rakip olmuştur.

Düzenleme komitesi, sempozyuma Federal Eğitim, Sanat ve Spor Bakanlığı Genel Okullar Bölümü Başkanı Leo Leither’in başkanlık yapması ve Avrupa’da Yılım Müzesi Ödülü Yöneticisi Kenneth Hudson’un genel raportör olarak görev yapması konusunda anlaşmıştı.

Dört ana konuşma olmalıydı; her birini sorular ve tartışma izlemeliydi ve konuların ayrıntılı tartışılmasında katılımcıları etkin kılmak için dört çalışma grubu olmalıydı. Sempozyumun temalarına ilişkin ön düşünmeyi yöreklendirmek için, katılımcılardan öncü çalışmaları betimleyen ve kendi ülkelerinde müze eğitimi alanında yapılan iyi uygulamaları içeren kısa raporlar göndermeleri istendi.

Sempozyumun özel oturumlarında görsel-işitsel materyaller sunma fırsatı verilecek ve sergi materyallerini gösterme kolaylıkları da olacaktı.

AÇILIŞ OTURUMU

Sempozyum üyeleri, Federal Eğitim, Sanatlar ve Sporlar Bakanlığı Genel Müdürü Leo Leitner tarafından karşılandı. Leitner “müzenin, iletebilme ve bilgilendirebilme yeteneğine göre iyi veya kötü olabildiğini” belirtti ve sempozyum boyunca birtakım çelişkilere yol açan “museumpädagogen (müze pedagoğları) terimini kullandı. Böyle konularda kabul

edilebilir bir Avrupa terminolojisine ulaşma çabaları, gerçi sayısız sorgulanmamış sayılılarla kesilse de, gelecek için daha yaratıcı bir dilsel temel dayanağını oluşturan Salzburg toplantısının en önemli özelliklerinden birini oluşturdu.

Salzburg Eyalet Hükümeti adına Othmar Raus'un ve Federal Bilim ve Araştırma Bakanlığı için konuşan Johann Marte'nin ve Salzburg Kenti Belediye Başkan Yardımcısı Herbert Fartacek'in selamları sempozyum üyelerine ulaştı.

Avrupa Konseyi'nin Eğitim, Kültür ve Spor Delege Direktörü Maitland Stobart giriş söylevini yaptı. Stobart üç ana konu üzerinde durdu.

1. "Bir Avrupa halısı dokumayı" amaçlama tehlikesine karşı kendisinin "çok-kültürlü Avrupa" olarak tanımladığı varlığın kabul edilmesi gerekir.

2. Eğitimsel bakış açısından müzeler "yeterince kullanılmamış" bir kaynaktır.

3. Eğitim, kıtamızın halkını bir araya getirmekle ve "Avrupa'da evinde olma" duygusunu yaratmakla ilgilenmelidir. Bununla birlikte, Avrupa'nın farkında olmayı geliştiren programlar kültürel üstünlük duygularını arttırmamalıdır. Genç Avrupalılar, birliğin farkında olmakla birlikte kültürel miraslarının farklılığının da farkında olmalı, Avrupalı olmayan diğer kültürlerle bağlantılarını kavramalı ve onlara ödenecek borçlarının olduğunu bilmelidir.

KONU BİLDİRİLERİ

Müzeler: Avrupa kimliği için bir eğitim evresi mi? adlı ilk bildiri Paris’te Georges Pompidou Merkezi Başkanı H l ne Ahrweiler tarafından sunuldu.

Georges Pompidou için olduğu gibi H l ne Ahrweiler için de, müzeler temel olarak “kültür yerleri”, sürekli eğitim merkezleriydi. Modern müzeler, önceliklerden daha az seçkinci ve daha çok demokratikti. Bir çaba göstermek isteyen herkes için müzeler “eğitim elde etme, kültür kazanma” firsatı sağlamaktaydı. Avrupa kimliği duygular, mitler,  topyalar ile ilgiliydi, olgular ile değil. Avrupa’nın sahip olabileceği herhangi bir kimlik k lt reldi ve hem bir hem de çok olan Avrupa kültürü, entelektüel özgürlük ve insan onuruna saygı üzerine dayanıyordu.

Ahrweiler’in inancına göre, müzeler, sadece imajları nasıl okumayı öğreneceği ve ipuçlarını nasıl izleyeceği konusunda sıkıntısı olanlara Avrupa kimliğini gösterdi. Kavrayış ne içgüdüsel ne de hemendi; her neslin, zincirin sonraki halkasını oluşturan ardıllarına kültürlerini aktarma yolunu keşfetme görevi vardı. Bugün, Avrupa’daki en büyük kriz, bu görevi yerine getirmede gösterdiği başarısızlıktan kaynaklanmaktaydı. Geleneksel d Őnme ve duyma örüntüleri anlamındaki mirasımız ciddi olarak yok edilme tehlikesi ile karşı karŐıya kaldı ve düŐman g c ler tarafından silindi.

Müzelerin birincil görevi kültür zincirinin kırılmamasını sağlamaktı; ama, bunu başarmak için, birinci olarak, ziyaretçilere, imajların nasıl deŐifre edileceği, ondan sonra da Avrupa kimliğinin ne olduğu  ğretilmeliydi. Müze, sadece basit bir bellek deposu

olmamalıydı. Eğitmek ve korumak gibi görevleri de vardı. Sergileme aşkıyla sergilemek olmamalıydı; fakat sonraki yaratımı güdüleyen bir duyarlılığı yaratmak olmalıydı. Bunu yapmak, Avrupa geleneğinin bir parçasını oluşturdu. Avrupa'nın tutarlı yönlerinden biri de geleceğin sorunlarıyla başa çıkmada geçmişin belirginliklerini kullanmadaki becerisi olmuştu.

Hlne Ahrweiler'in bildirisini izleyen hem konferans salonundaki hem de dışındaki tartışmalar temelde iki nokta ile ilgiliydi.

1. Ahrweiler'in sanat müzeleri üzerinde yoğunlaşması.

2. Ahrweiler'in "Eğer modern müze geçmiş, şimdi ve gelecek arasında bir köprü işlevini grecekse, yaratıcı bir yer olmalıdır" inancı geniş lde takdir edildi. Sempozyumda başlarda gündeme geldiği gibi, müzelerde etkinliğe ilişkin bu vurgu daha sonraki hareket tarzlarında bir uyaran işlevini gördü.

Müze eğitiminde yenilikler konulu ikinci bildiri Lahey'deki Museon'un yöneticisi olan Wim G. Van der Weiden tarafından sunuldu.

Bu bildiri müze eğitimi alanında Avrupa işbirliği örneklerini verme üzerinde yoğunlaşmıştı. Bugün eğilim, müze ziyaretçilerine kendi kendilerini eğitmek ve kendilerine gösterilen nesnelere kişisel olarak "deneyim yaşamak" için fırsatlar sağlamaktır. Onun eğitime ayrılan müzesinde ayrı bir eğitim bölümü yoktu. Bütün müze uzmanları eğitimciydi. alışmalarının z ve amacı kültürü yaymaktı. Fakat kendisi gibi onlar da müzede henüz ulaşılmayan ziyaretçilere yardımcı olacak her olası

yöntemi kullanmaktan yanaydı. Ziyaretçilerin kendi başına kullanabilecekleri çok-uluslu, geniş bilgi ağları bunu mümkün kılan çok değerli bir yoldu ve aynı zamanda uluslararası farkında oluşu ve kavrayışı arttırmaktaydı. Bunlar birincil öneme sahip eğitim araçlarıydı.

Weiden bu alanda EEC'nin RACE programının bir parçası olan Avrupa Müzeler Ağı'ndaki (EMN) deneylerinden birini örnek olarak verdi. RACE, Avrupa'da İleri İletişim Teknolojileri Araştırması'nı temsil etmekteydi ve EMN modern bilgi teknolojisinin ticaret ve endüstri sektöründe olduğu gibi kültür sektöründe de önemli bir rol oynayabileceğini gösterme girişimini temsil ediyordu. Deneyin başarısı, bu projeye daha fazla müzenin katılma yanlısı olmasına bağlıydı; böylece veri tabanı yayılabilecekti.

İkinci olarak, Avrupa'ya özgü küresel konulardaki sergilerin hazırlanmasını ve dolaşımını planlayan Bilim, Endüstri ve Teknoloji Sergileri Avrupa İşbirliği'ne (ECSITE) önem verildi. Daha fazla müze ve bilim merkezi bu alanda işbirliği yaptıkça kaliteleri ve sayıları artacaktı.

Aynı çerçevede, son on beş yıl boyunca Avrupa'da Yılın Müzesi Ödülü'nden sorumlu olanların başardıkları mücadeleci işten söz etmek gerekmektedir. Bu, en uzun kurulu Avrupa müze organizasyonu idi ve deneyimleri müzeleri içeren geniş işbirlikçi etkinlikler için değerli bir temel sağladı. Weiden'in inancına göre, Avrupa'da müze eğitimindeki en önemli yenilik biçimi uluslararası işbirliğidir.

Sempozyumdaki delegeler Dr. van der Weiden'in katkılarının üç yönüne çok ilgi gösterdiler.

1. Yukarıdaki türde betimlenen uluslararası işbirliği şüphesiz istenebilirdi, fakat bu kaçınılmaz olarak çok paraya mal olacaktı. Paranın ulusal ya da uluslararası kaynaklardan sağlanacağı düşünüldü mü?

2. EMN veya ICSID düşünüldüğünde, uzun süre için katılım daha büyük, belki de en büyük müzeler ile sınırlı kalabilirdi. Bu tür bir yenilikçi şemada rol alabilmeleri için küçük müzelere nasıl yardım edilebilirdi?

3. Eğitim işinin, müze personelinin her üyesinin çalışmasının temel bir parçasını oluşturması ve özel bir bölüme verilmemesi gerektiği vurgulandığında, Museon yeni bir müze olduğu ve felsefesine uygun personeli istihdam edebildiği için şanslı idi. Eski düzene sahip bir müzede aynı sonuçlara ulaşmak nasıl mümkün olabilirdi?

Müzeler; öğrenme alanlarının potası mı ya da kavşağı mı? konulu üçüncü bildiri Brno'daki Moravia Müzesi'nden Zbynek Z. Stransky tarafından sunuldu. Dr. Stransky, başlangıcından beri Brno'da toplanan UNESCO Müzeoloji Yaz Okulu'nun yöneticisi idi.

Dr. Stransky önceki yıllarda müzelerin karşılaştığı ekonomik, teknik, kültürel ve politik baskıların onların uygun olmadığı işlevleri yerine getirme çabasına yol açtığı inancındaydı. Özellikle, müze eğitimi veya müze pedagojisi denen şey, müzenin ne olduğu ve ne işe yaradığı konusunda uygun kavrayış olmaksızın başarılı olmayabilirdi.

Bir müzede koruma ve sergileme için nesnelere seçimi bir kültürel değerler duygusu içeriyordu. Bu, müzede her şeyin gerçeklik ile bir ilişkisinin olması anlamına geliyordu; Dr. Stransky bu niteliğe “nesnenin müzeselliği” demektedir. Müzelerin görevi, müzeselliğin temsilcileri olan *musealia*'yı seçerek ve düzenleyerek hem bireylerin hem de bütün toplumun farkındalığına nüfuz edecek şekilde bir kültürel üst-gerçeklik yaratmaktır. Bu anlayış düzeyine bir kez ulaşıldı mı, bu kendi payına yeni kültürel deneyimlere yol açacaktır. Müzeoloji, kültürel değerlerin -bir müzenin içerdiği nesnelere stokunun- tükenmez bir bilgi ve değer kaynağı olduğuna insanları ikna eden ve böyle bir anlayışa ulaşmalarını sağlayan bir bilimdir.

Müzelerle iletilmesi gereken bu tür bir üst-gerçeklik duygusuydu. Bunu başarmak müzelerin bütün konusuydu. Müzelerin gerçeklik ile özel bir ilişkisi vardı. İşte bu onlara var olma hakkı vermektedir. Müzeler ve müzelerin içinde gerçekleşen eğitim işi, daha büyük bir birliğe doğru kaçınılmaz olarak giden Avrupa'nın kültürel gelişiminde yeri doldurulmaz bir misyona sahipti.

Dr. Stransky'nin bildirisine tepkiyi tanımlamak ya da betimlemek kolay değildi. Çünkü sabahın son oturumundaki tartışmalarda bu bildiriye birkaç doğrudan gönderme yapıldı. Sempozyum üyeleri, sorunlarını felsefi terimlerle tartışma ve düşünmede isteksizlik gösterdiler.

Öte yandan, bir müzeyi eşsiz bir kurum yapan ve müzenin eğitim çalışmasının başarılmasını sağlayan yolları, Sempozyumun üyelerine düşündürdüğü için Dr. Stransky'ye büyük bir minnettarlık duyulabilir.

Müzeler: Kişisel ve toplumsal gelişimde sıçrama tahtası mı? adlı dördüncü bildiri Prato'daki Luigi Pecci Çağdaş Sanatlar Merkezi yöneticisi Amnon Barzel tarafından sunuldu.

Zbynek Stránský', müzelerin topluma "maddi bellek hazinesi" olarak adlandırdığı özel bir katkı yaptığını söylemişti. Dr. Barzel ise, müzelerin kimliğimizin kaynakları olan kolektif bellekleri sürdürme sorumluluğunu taşıyan kurumlar olduğunu belirterek, aynı noktaya bir başka açıdan yaklaştı. Barzel, sanatın kendisi için var olduğu görüşüne kuvvetle karşı idi. Söylediğine göre, sanat yaratımı zamanın ve yerin bir tanığı idi. Sanat, ilişkili olduğu zaman ve yerin toplumsal ve siyasal durumundan kendisini asla soyutlayamazdı.

Barzel, Prato Müzesi'ndeki eğitim bölümünün, hem çocukların hem de yetişkinlerin farklı materyal ve yüzeylerle deney yaptıkları, kişisel ve özgün yaklaşımları izledikleri yaratıcı atölye çalışmalarına nasıl dayalı olduğunu anlattı. Bunda ve müze sergilerinin analizi ve tartışılmasında, Prato Müzesi, üyelerini etraflarındaki dünyaya daha duyarlı yapmada bir toplum temsilcisi rolü oynayarak hem bireylere hem de topluma hizmet etti. Bu çok daha duyarlı ve daha iyi bilgilenmiş kişiler o zaman daha iyi bir toplumsal yapı yaratabileceklerdi.

Dr. Barzel, kendi müzesinin sağladığı eğitim ve bilgi hizmetlerinin herkesin emrinde olduğunu vurguladı. Bazen kendisine müzede sergilenen sanatın seçkinci olduğu ileri sürülmüştü. Seçkinci olduğu konusunda hemfikir di, ama ekonomik ve kültürel geçmişi ne olursa olsun herkese açık bir seçkinci olduğunu da konuşmasına ekledi. Bütün gerekli olan, bunun bir parçası olmak isteği idi. Müzenin görevlerinden biri de, sanatın yaşamlarına

getirdiği zenginlik konusunda insanları bilinçlendirerek seçkin olma yolunda her tür insanı özendirmektir.

Dr. Barzel'in bildirisi enerjiyi canlandırdı ve bazen de tartışmaları ateşledi. Üç tür yorum özellikle sıkça yapıldı.

1. Sanat müzesinin bütün biçimleri zorunlu olarak seçkin idi ve çağdaş sanata ayrılanlar ise özellikle böyleydi.

2. Sanatın kendisini zamanının toplumsal ve siyasal durumundan hiçbir zaman ayırmadığını söylemek yanıltıcı idi. Bugünün pek çok sanatçısı ve onların çalışmalarının çoğu için böyle bir bağın en küçük kanıtını keşfetmeye büyük bir sabır ve çok çaba harcanırdı.

3. Prato'daki gibi özel olarak finanse edilen bir müze böyle görkemli konfora sahipken ve böyle zengin kaynakları kullanırken, özellikle İtalya'da kamunun finanse ettiği müzelerin para sıkıntısı çekmesi ahlaki açıdan yanlıştı.

ÇALIŞMA GRUPLARI

Salzburg'a gelişlerinde, sempozyuma katılanlara bir form verilerek, 25 üyeden oluşan dört grup oluşturuldu. Çeviri kolaylıkları her zaman olmadı. Fakat, dil sorunlarının ortaya çıktığı durumlarda kendi kendine yardım yöntemleri ile doyurucu biçimde mantıksal olarak çözüme varıldı. Burada özelleştirmesi gerekli görülmeyen nedenlerden dolayı, tartışmalar olurken,

gruptan gruba bir miktar hareket oldu. Bu özellikle, başladığından daha küçük olarak biten 1. grubu ve daha büyük olan 2. grubu etkiledi.

Her bir grup, yaklaşık toplam 10 saat toplantı yaptı. Bu sürenin üç saati sempozyumun amaçları için laboratuvar olarak görev almak üzere seçilmiş olan dört Salzburg müzesini sırasıyla ziyarete harcandı. Bunlar şu müzelerdi:

1. **Museum Carolino Augusteum.** Kentin en önemli müzesi olan bu müze, Salzburg eyaleti ve kentinin sanatına ve tarihine ayrılmıştır.

2. **Museum Rupertinum.** Bu müze, 17. ve 18. yüzyıl Avrupa sanat tarihi ile ilgilidir.

3. **Museum Haus der Natur.** Bu, Salzburg doğa tarihi müzesidir.

4. **Spielzeugmuseum:** Bu müzenin, eski ve daha yeni oyuncak, oyuncak bebek ve bebek evi koleksiyonları vardır.

Genel raportör Keneth Hudson bu dört grup etrafında sürekli dolaşarak, her bir grupla yaklaşık toplam iki buçuk saat ilgilendi. Çoğu zaman tartışmaları dinlenmekten hoşnut kaldı; zaman zaman uygun ve yardımcı olacağı görünen durumlarda kişisel katkıda bulundu. Grup başkanları tarafından kendisine verilen nihai raporlarda da yansıdığı gibi, gruplar arasındaki mevcut atmosfer ve yönetim tarzları arasında gözle görülür farklılıkları not etti.

Gruplar arasında yükselen farklılıkların nerede olduğunu gözlemek ilginçti. Bunlar, genellikle aşağıdaki üç etkenden biri nedeniyle oluştu.

1. Bazı konuşmacıların soyut bir dile ve teorik kavramlara kendilerini aşırı kaptırma eğilimi. Bu konuyu genelleştirmek akıllıca değildi, ama bu nedenle Almanca konuşan ve Almanca konuşmayan gruplar arasında sıkça ayrılıkların olması oldukça açıktı. Sempozyumun üyelerinin çoğunluğu Almanca konuşanlardan oluştuğu için genellikle anlayışlı ve becerikli başkanlık gerektiren ve öyle de olan bir sorun olarak alındı.

2. Terminoloji üzerindeki yanlış kavrayışlar. Gruptan gruba dolaşırken, genel raportör, İngilizcede müze eğitimi olarak belirtilen şeyin dar temelli öğretimden düşsel ve yaratıcı ilhama kadar her şeyi içeren kesinlikten uzak bir terim olduğunu açıkça gördü. “**Museumpedagogen**” ve “**musée didactique**” gibi ifadeler sıklıkla kullanıldı ve genel anlayış tarzında alındığı ortaya çıktı.

3. Sık sık bağlam dışına çıkan ve tartışmanın ilerlemesine yardımcı olmayan az ya da çok hazırlıklı konuşmalar yapmada grubun bireysel üyelerinin belirlenmesi.

Dört çalışma grubunca, sempozyumun önceki toplantılarında sunulan bildiri konularının ne olduğunun tartışılması istendi. Gerçekte onların yaptıkları içerikten çok bildiri başlıklarına dikkatlerini yöneltmekti. Gruplar arasında dolaşırken, genel raportör, dört konuşmacıdan hiçbirine atıf yapıldığını işitmedi, oysa sempozyum boyunca resmi olmayan söyleşilerde böyle atıflara çok sık rastlanmaktaydı. Konu bildirilerinin sempozyumun

gidişatından çok elbette değerli bir işlevi olan atmosferine katkıda bulunduğunu söylemek doğru olacaktır.

1. ÇALIŞMA GRUBU

Birinci çalışma grubunun üyeleri, **Müzeler: Avrupa kimliği için bir eğitim evresi mi?** konulu bildiri üzerinde yoğunlaştılar. Üyeler, konunun bir soru işareti içerdiğine ve sorunun sözlendirilmesini düşünmeye zaman harcadığına, kimliğin kolektif bir olgu olarak hem bilinçli hem bilinçsiz farkında oluştan ibaret olduğu sonucuna varıldığına dikkat ettiler. Onların hissettiğine göre, müzeler gerçekliğin bu iki yönünü de yansıtmaktaydı.

Bu gruba göre, Avrupa kimliği kavramı katı ve sabit sınırları olmayan ve gerçekten çok-kültürlü olan Avrupa tarihine dayanmaktadır. Bu bağlamda müzelerin birincil işlevi bölgesel ve ulusal tarihin belgelenmesini sağlamak ve bu yolla yeni sosyal ve ekonomik dinamiklerde bir denge kurma rolünü üstlenmekti.

Diğer yandan, müzelerin, şimdi yeni teknolojilerin, yeni ekonomik sistemlerin, yeni değerlerden kaynaklanan toplumsal yapıların ve dinamiklerin anlaşılmasına katkıda bulunabilecek bir araç olarak koleksiyonlarını kullanıma daha fazla verdikleri açıktı.

Grup aşağıdaki önerileri yaptı:

1. Batı Avrupa ülkeleri, özellikle Avrupa'daki ülkelerin gereksinmelerini karşılamak için sergiler ve eğitim materyalleri hazırlamalı ve ulaşılabilir kılmalıdır.

2. Doğu Avrupa'da, Batı Avrupa'da da kullanılmak üzere benzer sergiler hazırlanmalıdır.

3. Avrupa Konseyi sergilerin ve eğitim materyallerinin değişiminde mali destek sağlamaya yardım etmelidir.

4. Dünyadaki müze koleksiyonları ve etkinlikleri hakkındaki bilginin bilgisayar ortamına aktarılmasında Uluslararası Müzeler Konseyi'nin yardımı istenmelidir.

Grup, bilgisayara aktarılmış etkili bilgi sisteminin Avrupa kimliği kavramını etkileyen güçleri gösteren yeni bir tür disiplinlerarası sergi oluşturma fırsatını sağlayacağına inanmaktaydı.

2. ÇALIşMA GRUBU

İkinci çalışma grubunun görevi **Müze eğitiminde yenilikler** konusunu incelemektir. Bu grubun üyeleri bu alanda oluşan bilginin dolaşımını sağlayan mevcut sistemin ya da sistemsizliğin hiç de hoşnut edici olmadığı düşüncesindeydi. Görüşlerine göre, mümkün oldukça erken, halihazırda ulaşılabilir projelerin ve yeni yöntemlerin ayrıntılarını verecek uluslararası bir temsilciliği kurmak esastır.

Grup aşağıdaki önerileri yaptı:

1. Müzelerdeki eğitim işlerine ilişkin bir Avrupa haber bülteni olmalıdır. Bu yeterince finanse edilmeli, düzenli olarak çıkmalıdır.

2. Bir Avrupa kentinde yıllık ya da her iki yılda bir ilgili eğitim materyalini gösteren bir fuar ya da sergi düzenlenmelidir. Bu, müze eğitimi üzerine bir Avrupa konferansı ile ilişkilendirilmelidir.

3. Önemli müzeleri ziyaret etmeleri için müze eğitimcilerine bir fon ayrılmalıdır. Bu konuda Avrupa'da Yılın Müzesi Ödülü kuruluşu diğer müzelere rehberlik yapmalıdır.

4. Eğitim işi her müzenin önemli bir işlevi olmalıdır ve bunu sağlamak için fonlar olmalıdır.

5. Müzelerdeki eğitim işi bütün öğretmen yetiştirme programlarının bir ögesi olmalıdır.

6. Hem ulusal hem de uluslararası düzeyde müzelerdeki eğitim işlerine girecek kişiler için uygun eğitim kursları geliştirilmelidir.

3. ÇALIŞMA GRUBU

Bu gruba, **Müzeler: Öğrenme alanlarının potası mı ya da kavşığı mı?** adlı konu verildi. Tartışmalarının sonucu olarak bu grubun üyeleri tek bir Avrupalı kimliği kavramının gerçekliğe uygun düşmediği inancına vardı. Müzeler aracılığıyla geliştirilen bölgesel kimlikler

üzerine düşünmeyi tercih ettiler. Tarihsel nedenlerden dolayı, Avrupa'da eğitimin genel alanında müzelerin işlevinin ne olacağına ilişkin geniş oranda görüşler olduğu inancındaydılar. Böyle düşünce farklılıklarının sağlıklı ve normal olduğuna inanıyorlardı.

Bu grup, konu bildirimlerinde tekrar edildiği ve sempozyumun başlığında telkin edildiği şekilde bir eğitim aracı olarak genel bir müze kavramını desteklemedi. Bu grup şunları ileri sürdü:

1. Müzeler arasındaki temel farklılıkları tanıyan daha verimli bir politika olmalıdır.

2. Amaç, müzeler arasında fikir ve sergi değişimini özendirme olmalıdır.

3. Dikkatlice ve dürüstçe tanımlanmış ortak sorular üzerinde işbirliği çalışması olmalıdır.

Bu gruba göre, müzeler toplama, koruma, araştırma ve sunma gibi geleneksel görevlerini yürütmeye devam etmeliydi; ama bu listeye eğitim ve öğretim gibi eşit derecede öneme sahip işlevler de eklenmeliydi. Bu grup, bunların alternatif işlevler olduğunu vurguladı.

4. ÇALIŞMA GRUBU

Dördüncü grubun üyelerinin konusu **Müzeler: Kişisel ve toplumsal gelişimde sıçrama tahtası mı?** adlı bildiri idi. Onlar soruyu üç başlık altında ele aldılar.

1. Müzelerin ne sunmak zorunda olduğu bilgisine dayalı gelişim.

2. Müzelerin gösterdiği inisiyatifle ilişkilendirilmiş gelişim.

3. Müzelerle işbirliği yapan kurumların enerjisinden ve hayal gücünden kaynaklanan gelişim.

Grup aşağıdaki pratik önerileri ileri sürdü:

1. Müzeler; özel olaylar, etkinlikler ve hizmetler şeklinde sundukları şeylerin ayrıntılarını sürekli olarak düzenlemeli ve güncelleştirmelidir. Bu bilgi, yıllık olarak çıkarılan Avrupa Müzeleri El Kitabı yardımıyla mümkün olan en geniş dağıtıma verilmeli ve Avrupa ölçeğinde ziyaretçilerin, sunulandan ne ölçüde yaralanacaklarını keşfetme ve değerlendirme yolları bulunmalıdır.

2. Müzeler, ne yapmaya çalıştıklarını netleştirmelidir; koleksiyonların bakımı ve onların halk ile bir iletişim aracı olarak kullanılması ikiz görevleri arasında mantıklı bir denge olması sağlanmalıdır. Müzeler, kendileri ile halk arasında köprü kurmanın her olası yöntemini keşfetmelidir. Bunlar; özellikle azınlık gruplarının katıldığı yerlerde yabancı dil kullanımını, özel eğitim materyali üretimini, başka ve farklı müze türlerinden gelen meslektaşlarla işbirliğini ve geleneksel eğitim sistemlerine kolayca uyamayan insanlara yönelik projeleri çalışmayı içermelidir.

3. Merkeziyetçi olmayan politikalara ve gezici sergilere dayanan kapsamlı bir Avrupa Müzesi oluşturulmalıdır.

4. Personel eğitimi, gençler arasında müze zevkinin geliştirilmesi, öğretmenler ve müze personeli için yaz okullarının düzenlenmesi gibi konularda müzeler, öğretmenler ve kurumlar arasında yakın işbirliği sistemi olmalıdır.

Bütün bu konularda, özellikle tanıtımda televizyondan maksimum ölçüde yararlanılmalıdır. Şimdi kimlik krizi yaşayan ve önceliklerini tekrar değerlendirme mücadelesi içinde olan ülkelere ve sosyal gruplara, özellikle eski komünist ülkelere özel bir önem atfedilmelidir.

ÖZEL ULUSAL RAPORLAR

Dört çalışma grubunun rapor ve önerilerini, birkaç ülkenin önceden verdiği alanla doğrudan ilgili mevcut eğitim kolaylıklarını özetleyen bilgilerle karşılaştırmak yararlıdır. Bu özel raporlar; Finlandiya, Demokratik Alman Cumhuriyeti, İzlanda, Norveç, Romanya, İspanya'daki ve İngiltere'nin önemli bir kenti York'daki etkinlikleri içermektedir. Örnek olarak alınan bu ülkelerin verdiği belgelerin incelenmesi, müze eğitimi alanında Avrupa'da gerçekleşen deneyim ve tartışmanın boyutunu göstermektedir.

Finlandiya, dünyada nüfus oranına en çok sayıda müzenin düştüğü -5 milyon kişiye 830 müze- bir ülkedir. Bununla birlikte, sadece 100 müze, profesyonel olarak çalışmaktadır; fakat hemen hemen hepsi okullarla işbirliğini geliştirmekle ilgilenmektedir. Şimdi, Müzeler Kurumu karma kurulu ile Ulusal Genel Eğitim Kurulu tarafından müzeye her ziyaretin okul konuları ile

ilişkilendirilmesi önerilmiştir; böylece müzedeki nesnelere farklı açılardan görülebilecektir. Öğrenciler, söz konusu parçaların daha geniş bir görüşünü elde edecekler ve her ziyaret daha uzun sürecektir.

O zamanların **Demokratik Alman Cumhuriyeti** adına olan belge, 1830 ile 1930 arasında Spree ırmağındaki bir ada üzerinde 15 önemli devlet müzesinin kurulduğu Berlin'e özellikle gönderme yaptı. İkinci Dünya Savaşı'nın sonucu olarak ünlü koleksiyonlar kayboldu, imha edildi ya da dağıtıldı. Sonraki 45 yıl boyunca, büyük bir restorasyon oldu ve özel bir çocuk galerisinde sergiler ve programlar geliştirildi. Berlin'de şimdi görev, eski Demokratik Alman Cumhuriyeti'nden arta kalan bir iş olarak, farklı bir kültürel ve sosyal sistemde kurulmuş olanı yeniden biçimlendirmek ve sürdürmektir. Müze eğitimcileri halkın yeni isteklerini karşılamak için yaklaşımlarını değiştirmektedir.

İzlanda'da Eğitim Bakanlığı'nın girişimiyle 1990 yılı çocuklara ve kültüre armağan edilmişti. Amaç, özellikle daha sanatsal yaratımlara fırsat sağlayarak, çocukların sanat eğitiminin standardının yükselmesine yol açacak tartışmaları başlatmaktı. Reykjavik'deki Ulusal Galeride sanat eğitimi için bir müze uzmanının atanmasının ardından, müzelerin bunda en büyük rolü oynayacağı umuldu. Çocuklar için sanat atölyesi çok popüler oldu. Bir soyut sanat sergisini ve Galeride düzenlenen bir çocuk sanatları özel sergisini gördükten sonra, çocuklar kendi resimlerini üretmeye özendirildi. Ulusal Galerinin yeni ve daha hoşnut edici bir binaya taşınması her yaşta İzlandalılara ilk kez olarak modern sanatçıların işlerini görme fırsatını verdi ve sanat eğitimi için daha etkileyici bir atmosfer sağladı.

Norveç'deki 500 müzede Norveç kültür ve geleneğinin bir panoramasının gösterilmesi birincil olarak amaçlandı. Norveç'in gittikçe uluslararası nitelik kazandığı ve kültürel temelini genişlemeye gereksinmesi olduğu şimdi farkedildi. Müzelerin bunda büyük yardımı olabilir. Müzelerin koleksiyonları, Avrupa ile yerel geleneklerin karıştığı itici kuvvetleri gösterebilir. Müzeler, diğer ülke ve bölgelerin kültür yönlerini gösteren sergileri de yaratabilir ve gösterebilir. Bunu, yüksek düzeyde başarmak için müzeler arasında ve Kuzey ülkeleri arasında işbirliği esastır. Yakınlarda, yerel nüfus ile ziyaretçiler arasında kültürel gelenek hakkında bir diyalog fırsatı sağlayan yerel kazıların kullanıldığı Storvagan Projesi, Baltık civarındaki geleneksel limanlara gelen bir müze gemi ile Ringa Balığı ticareti tarihine dayalı Baltık Projesi ve "Norveçliler Norveçli mi?" adlı gezici sergi gibi bu türden birtakım başarılı deneyler yapıldı.

Romanya komünist rejimi müzeleri resmi propagandanın bir çıkış yeri olarak kullandı. Müzelerdeki eğitim etkinlikleriyle "Yeni İnsan"ı üretmek amaçlandı. Gerçek müze eğitimi yasaklandı. Komünist rejimin çöküşü ile Romanya'daki müzeler çok sınırlı araçlarla müze koleksiyonlarına dayalı yeni ve gerçekçi eğitim biçimleri başlatmaya ve ziyaretçilerin kültürel değerleri daha iyi anlamasını amaçlamaya girişmiştir. Bunu başarmak için, onların, Salzburg Sempozyumu'nun sağladığı gibi Batı ile iletişim kurmaya ciddi olarak gereksinimleri vardır.

1978'de kabul edilen **İspanya** Anayasası bütün vatandaşların temel haklarından biri olarak ulusal mirasa yaklaşmayı kabul etti. 1985 Tarihsel Miras Yasası, devletin mirası zenginleştirerek korumasını, müzelerin

“araştırma, eğitim ve kamu eğlencesi” yerleri olarak tanımlanmasını -ki bu İspanya müzeleri için yeni bir başlangıcın ifadesidir- ileri sürmektedir. Merida’daki Ulusal Roma Sanatı Müzesi ve Madrit’deki Kraliçe Sofia Sanat Merkezi gibi yeni müzelerin kurulması müzelerin yer aldığı yerlerde köklü değişiklikler getirdi. İspanya’da müzelerin kurulması ve modernleşmesi kendi içinde bir eğitim süreci olarak görülmüştür. Şimdi müze etkinliklerinin gelişmesi, hükümetin de çare aradığı bir durum olan profesyonel müze çalışanlarının kıtlığına bağlı olarak yavaş ilerlemektedir.

Son on yıldır, **İngiliz** devlet okullarında hem öğretmenler hem de öğrenciler eğitimin organizasyonu, çerçevesi, içeriği konusundaki derin değişikliklere kendilerini uydurmak zorunda kaldılar. York Kalesi Müzesi Eğitim Servisi, eğitim kurumlarının kullanması için yerel eğitim otoritelerince finanse edildi. Bu müze, İngiltere’nin en popüler gündelik hayat müzesidir. Müzenin toplumsal tarih nesnelere, askeri buluntular ve giysiler koleksiyonları sadece tarihsel kaynak olarak görülmemekte, aynı zamanda çocukların İngilizce, coğrafya, matematik, müzik ve teknoloji çalışmalarında onlara yardım eden bir yer olarak görülmektedir. Ziyaretler, okullardaki mevcut çalışma ile yakından bağlantılıdır ve öğretmenlerin konu gereksinimlerini karşılamak müze eğitimi servisinin temel politikasıdır. 30 öğrenci alan eğitim odasında zanaat materyalleri, işitsel-görsel cihazlar, bilgisayar ve başvuru kitapları, dokunulabilir buluntular ve dantel yapımı gibi dünyanın becerilerinin pratiğinin yapılabileceği üretim nesnelere vardır. 1989’da 1100 öğretmen ve yardımcının eşlik ettiği 5375 öğrenci bu hizmetten yararlandı.

Yedi ülkedeki koşullara ilişkin olarak seçilmiş yularıdaki raporların sağladığı kanıt göstermektedir ki, bugün Avrupa müzelerindeki eğitim çalışmaları farklı düzeylerde ve farklı öncelikler anlayışıyla sürdürülmektedir. Romanya’da herşey yeni temel üzerine yeniden yapılandırılmak zorundadır. Norveç’de ivedi görev kendi sınırlarının dışında Norvelileri dünyaya tanıtılmak, İzlanda’da ise sanatı ulusal yaşama taşımak olarak görülmektedir. İspanya’da yeni müzeler bütün bölgeleri canlandırmaktadır. Eski Demokratik Alman Cumhuriyeti’nde bütün çaba, yeni yaklaşımları ve yeni teknikleri yeni baştan düzenlemeye verilmektedir. Finlandiya’da okullar ile çok sayıdaki küçük yerel müzeler arasındaki işbirliği coşkulu ama büyük ölçüde amatör personele bel bağlamaktadır. Sadece York Müzesi’nde müze eğitiminin nasıl olması gerektiğine ilişkin ders kitabı kavramına yakın bir şeyler bulunmaktadır. “Tipik Avrupa müzesi nedir?” sorusu sorulmaya hak kazanmıştır.

ÇALIşMA GRUPLARININ RAPORLARININ ANALİZİ

Bu yedi ulusal belgenin ortaya koyduğu gerçeklik ile bildirilerden ve sempozyumdaki çalışma gruplarının raporlarından ortaya çıkan ideali ilişkilendirmek ilginç olacaktır.

Dört grup tarafından yapılan öneriler üç kategoriye ayrılabilir.

A. Pratik düzenlenmeyi mümkün kılmayacak kadar kaba olan ve sonuçta daha fazla düşünme ve tartışma gerektirenler.

B. Pratik ve istenebilir olmakla birlikte, mali nedenlerden dolayı Avrupa Konseyi'nden daha başka kurumların desteğini gerektirenler.

C. Avrupa Konseyi'nin yetki alanında gerçekleştirilebilir olan ve olasılıkla yardımı hak edenler. Bunlar şunlardır:

1. Müzelerde eğitim işleriyle doğrudan ilgilenenlerin uzmanlık eğitimi.

2. Uzman personelin uluslararası değişimi için programlar.

3. Yeni tekniklerin elde edilmesi ve fikirlerin tartışılması için yaz okulları düzenleme.

4. Müze eğitiminin üç yıllık proje içinde ortaöğretime bir unsur olarak konması. Avrupa Konseyi şimdi bununla doğrudan ilgilenmektedir.

Grupların önerilerine ek olarak, Avrupa Konseyi'nin yardımlarını istediği Sempozyum'un bireysel üyeleri de başka öneriler ileri sürdüler. Bunlar şöyleydi:

1. Müze uzmanları ve öğretmenler için müzelerde eğitim işlerinin işbirliği olasılığını keşfedecek bir konferans düzenlenmesi.

2. Birinci maddeyi izleyerek, en az iki ülkeyi içeren bir eğitim projesi önerisi için çağrı yapılmalıdır. En çok destek alan proje, müze uzmanlarının, öğretmenlerin ve kurum temsilcilerinin ve projeyi desteklemekle ilgili örgütlerin bir sonraki konferansında ayrıntılı olarak tartışılmalıdır.

3. Tamamiyle farklı bir disipline dayanan bir müzede, müzenin ne sağladığına ilişkin halkın tepkisini birincil olarak gözlemek üzere müze profesyonelleri için bir hafta veya belki daha çok zaman harcamalarını mümkün kılan bir şema hazırlanmalıdır.

4. “Biz kimiz?” ve “Biz bir Avrupa bağlamına nasıl uyabiliriz?” gibi iki soruyu yanıtlayıcı doğrultuda öğretmenlerinin rehberliğinde bir okul sınıfının üyelerinin yer aldığı bir projeye bir sergi hazırlanmalıdır.

SONUÇLAR

Genel raportör, oturum odalarında ve dışında, sempozyum üyelerinin zihinlerini işgal eden iki önemli soruyla karşılaştı. Bunlar, grup çalışma raporlarına yetersiz olarak yansımıştı. Fakat, Avrupa Konseyi'nin yapması istenilen herhangi bir gelecek eylem düşünüldüğünde bu sorular sürekli doğmalı ve akılda tutulmalıdır. Özde bu sorular şunlardır:

1. Bir endüstri olma sürecinde müze eğitimi, eğitimcilerin ilgilerinin eğitilenlerden daha önemli olduğu, kendi motivasyonu ile bir organizasyon, insanlara iş sağlayan yeni bir yol mudur?

2. Müze eğitiminin gerçek amacı, çocukları müzeye getirmek ve onlar küçükken müzeye gitme alışkanlığı geliştirmek midir?

Birinci soruyla ilgili olarak, İngiliz oyun yazarı George Bernard Shaw'ın "Bütün meslekler, meslekten olmayanlara karşı bir tezgahtır" sözünü hatırlamak yararlı olacaktır. Shaw'ın demek isteği, meslekler iki nedenden dolayı var oldular. Birincisi, kamuya hizmet etmek ve ikincisi, onlarla uğraşanlara bir yaşam sağlamaktır. Tıp ve hukuk gibi iyi düzenlenmiş mesleklerde, ikinci neden birincisinden her zaman çok daha güçlüdür -bütün propaganda ve kendini haklı çıkarmalarda önem verilen birincisi olsa da.

Tüketicinin işi uyanık olmak ve kendini nasıl savunacağını öğrenmektir. Onun sloganı, **caveat emptor*** olmalıdır, yani alıcı gözünü açmalıdır ve bu bütün insani etkinlik biçimlerine uygulanabilir. Müzeler belki kilise veya okul ve üniversitelerle karşılaştırılabilir. Din, rahiplerin hatırı için mi vardır? Eğitim, öğretmenlere iş vermek için mi vardır? Benzer şekilde, müzeler büyük ölçüde oralarda çalışanların yararına mı vardır? Temelde, müze eğitimi; doktorlar, avukatlar, rahipler ve üniversite profesörleri gibi -ki bunlar zaman içinde durumlarını korumak ve varlıklarını sürdürmek için gizem ve efsuna sarmarak kendi teolojilerini ve özel dillerini geliştirdiler- müze eğitimcilerine iş sağlamak için mi vardır?

Elbette doktorların ve avukatların yararsız olmaları söz konusu değildir; ama mesleki nedenlerden dolayı kendi önem ve vazgeçilmezliklerini abartma konusunda başarılı olmuşlardır. Müze eğitimcilerinin yerine

---

* Latince: Sorumluluk müşteriye aittir. çn.

getirecekleri yararlı bir işlevlerinin olabileceğini kabul etmek için söylediklerinin bütününe inanılmayabilir. Salzburg Sempozyumu boyunca kendi değerleri konusunda bu tür ifadelere hiç şüphesiz bir eğilim vardı. Halkın gözünde müze eğitiminin zorunlu olarak iyi bir şey olup olmadığına, kamu parasını harcamaya değer olup olmadığına ilişkin temel soru hiçbir zaman doğrudan sorulmadı -zaman zaman atmosferde bu hissedilebilmiş ve özel konuşmalarda kesinlikle ortaya çıkmış olsa bile. Bildiri sunanlar arasında sadece Zbynek Stránski bu olasılığa dikkat çekti.

Bununla birlikte, olabildiğince az para ile müzelerin örgütlenmesinde ve ilerlemesinde önceliklerin daha çok düşünülebileceğine, birinci ilkedden başlamanın sonucu olarak, müze eğitimi öncülerinin onun için iddia ettiği lider konumunu başaramayabileceğine inanmak ve söylemek için güçlü bir dayanak vardır. Müzelerde pek çok moda olmuştur. Müze eğitimi muhtemelen en sonuncusu olabilir.

Sempozyum boyunca iki ses hiç işitilmedi. Birincisi bugünün dünyasında imajlarının gücü sayesinde müzelerin yaşayacağını veya yok olacağını düşünen iyi bilgili ve düşünceli kişilerin az olmayan kitlesinin sesi idi. Geniş halk kitlesi olgulara olmayan bir şekilde imajlara tepki vermektedir. Olgulardan ve bilgiden farklı olarak imajlar sınıfsızdır. İmajlar önceden öğretim görmeyi ve kendi kendini hazırlamayı istememektedir. Onlar hemen, anında etkilidir. Onlar, balık yakalamak için oltaya takılmış yemdir. Onlar duyguları yakalarlar. Bu bir kez oldu mu zekaya başvurmak mümkün olur. Müzeler ve tüketicileri arasında bir köprü inşa edilmiştir.

Hiç kimse, örneğin Stocholm'deki Ortaçağ Müzesi'ndeki veya Heidenheim'deki Taşıt Müzesi'ndeki veya Rüsselsheim'deki Belediye Müzesi'ndeki güçlü imajları unutmayacaktır. Bu imajlar ziyaretçilere konuyu tamamiyle yeni bir yol içinde düşündürmektedir. Onlar, hiç ummadıkları yerde ilgiyi keşfederler. Fakat imajlar sanatçı ve tasarımcılar tarafından yaratılır, eğitimciler veya güçlü bir şiir içgüdüleri olan halk tarafından değil. Maksimum etkiye ulaşmak için, genel anlamda, müzelerin daha fazla ve daha iyi sanatçıya ve daha az "eğitimci"ye gereksinmesi vardır. Amnon Barzel'in sempozyumda işaret etmede en iyisini yaptığı gibi, sanatçılar eğitimcidir. Barzel, en iyi sanatçıların en iyi eğitimciler olduğunu da eklemiştir.

Bütün müzelerin, çekicilik olarak bilinen, birazcık eski moda, yakalaması zor niteliğe umutsuzca gereksinmesi vardır. Çekicilik, insanlar için olduğu kadar müzeler için de değerlidir. O, temelde yumuşak, yaltakçı, saldırgan olmayan ve hoş karşılayıcıdır. Duyguların yeşermediği klinik bir atmosfer yaratan büyük müzelere oranla küçük müzelerde buna sıklıkla rastlanır. Çekicilik dostluk yaratır ve insanın boş zamanları için yoğun rekabetin olduğu bugünün yarışmacı dünyasında müzelerin daha fazla dost gereksinmesi vardır.

Bu noktada, ikinci soru yaşamsal önem kazanmaktadır. Müze eğitiminin gerçek amacı çocukları müzelere getirmek ve onlar küçükken müzeye gitme alışkanlığı kazandırmak mıdır? Müzelerde çocuklarla yapılan pek çok eğitim işinin en büyük değeri, belki, çocukların bakış açısından bunun zorunlu olmasıdır. Atina'daki Cycladic Sanat Müzesi'ndeki ve Kıbrıs'daki Nicosia Müzesi'ndeki gibi, anne-babalarının önyak olduğu ve çocukların birey olarak rol alabildiği isteğe

dayanan şemalar vardır; fakat pek çok durumda çocuklar müzeye grup halinde giderler. Çünkü okul onlara gitmek zorunda olduklarını söylemiştir. Hiç şüphe yok ki, pek çok durumda onlar müzeyi hoşnut edici bir deneyim olarak bulur ve okulda olmaktansa müzede olmayı tercih ederler. Fakat, bu konunun dışındadır. Önemli olan ziyaretlerinde kendi iradeleri ile müzenin eşliğinden geçmedikleri gerçeğidir. Onlar adına karar alındı ve onların büyük bir bölümü için, kendi başlarına ya çocuk olarak veya sonraki yaşamlarında yetişkin olarak bu basamağı asla aşmış olamayacakları olasıdır. Eğitimsel kolaylıkların varlığı onları müzeleri dünyanın bir parçası olarak düşünmeye özendirdi ve bu değerli bir başarıdır. Daha sonra müzeye gitme alışkanlıklarını sürdürüp sürdürmedikleri, kiliseye gitme veya geniş anlamda eğitim durumu kadar problematiktir. Çocuklukta atılan tohumların daha sonra yeşereceği sadece umulabilir. Daha hoşnut edici ve uyarıcı çocukluk deneyimleri vardır, daha büyük olasılıkla bu olacaktır.

Hem bildirilerde hem de atölye çalışmalarında ve açık tartışmalarda, gerek yetişkinler gerekse çocuklar veya her ikisi hakkındaki konuşmalarda birazcık karmaşa vardı. “Eğitim”, hem öğretimin örgütlü yöntemlerini, hem de isteğe bağlı kendi kendine eğitimi içeren bulanık bir terimdir. Müze ziyaretleri dışında yetişkinler için tasarlanan müze konferansları ve diğer etkinlikler uzun zamandan beri bizimle birlikte; fakat gerçekte pek çok yetişkinin müzeleri kendine hizmet temelinde kullandığı gerçeği sürmektedir. Onlar, galerileri başıboş gezmekte, gönlünün çektiğine bakmakta, sergiyi planlayanın ve tasarlayanın hiç aklına gelmeyen düşünceleri düşünmektedir. Hem Hélène Ahrweiler hem de Amnon Barzel’in vurguladığı gibi, bir kişi ne kadar müzeye getirilirse, o kadar müzeden kurtulacaktır ve ideal ise

mümkün olduğunca önceden hazırlanmış ziyaretçilere sahip olmak olmalıdır. Bu hazırlanmış ziyaretçiler seçkinlere katılmaya karar vermişlerdir ve doğal olarak sayılarının düzenli olarak artacağı umulabilir.

Bir konferansın gerçek değerinin, ilgili ve hemfikir insanların buluşmasını sağlama fırsatı olduğu ve Salzburg Sempozyum'un da istisna olmadığı sıklıkla söylendi. Genel raportör, konuşmaları dinleme etkinliği ile saatler harcadı ve görevinin esas bir parçası olduğunu düşünerek bunlara katıldı. Bu raporda, işittiğinin özünü aktarmaya ve bunu resmi hareket tarzı ile ilişkilendirmeye çalıştı. Planlanmış ve planlanmamış, resmi ve resmi olmayan birlikte alındığında, Sempozyum, katı düşüncelerin ve dogmaların gelişim sırasında gözlemlenebildiği, fikirlerin onlarda varolan değerini nasıl keşfedileceği doğrultusunda düşünülüp taşındığı ve ilerlemenin gelişen doğrultularının tanınabildiği çok değerli bir zemin temizleme alıştırması olarak görülmelidir.

Sürekli tekrarlanan tartışmaların bir yönü de daha yeterli bir bilgi sistemine duyulan acil ihtiyaçtı. Avrupa'nın bir parçası diğerlerinin ne yaptığını bilmemektedir ve günümüzün bilgi teknolojisi durumunda bu açıkça saçmadır.

EK

KATILIMCILARIN LİSTESİ

BAŞKAN

Mag. Leo LEITNER, GENEL OKULLAR
BÖLÜM BAŞKANI, Bundesministerium für
Unterricht, Kunst und Sport, Minoritenplatz
5, A-1014 VİYANA

GENEL RAPORTÖR

Mr. Kenneth HUDSON, Yönetici, year
Award Avrupa Müzesi, 18, Landsdown
Crescent, GB-BATH BA1 5EX

KONFERANSCILAR

Helene AHRWEILER, Başkan, Georges
Pompidou Merkezi, F-75191 PARIS Cedex
04.

W. G van der Weiden, Yönetici, Museon,
Stadhouderslaan 41, NL-2517 HV 's-GRAVENHAGE

Dr. Zbynek Z. STANSY, Müzeoloji Enstitüsü, Moravske
Muzeum, Smetanova, 14 , CS-659 37 BRNO

Dr. Amnon BARZEL, Yönetici, Çağdaş Sanat Müzesi,
Luigi Pecci Via della Repubblica I-50047 PRATO

DELEGELER

AVUSTURYA

Hofrat Dr. Johann STRUM, Padagogisches Institut des Bundes in Obersterreich, Kaplanhofstrasse 40, A-4020 LINZ

Dr. Gottfried FLIEDL, Schredtgasse 14, A-3400 KLOSTERNNEUBURG

BELÇİKA(Fransız Topluluğu)

Damien WATTEYNE, Kültürel miras Görevlisi Rue J Stevens 7, 16e etage B-1000 BRÜKSEL

Freddy SCHANER, Profesör, I.E.S.P. Communaute Française a Bruxelles, Kleiveld 11, B-1630 LINKEBEEK

BELÇİKA (Flaman Topluluğu)

Ingrid DEPOORTER, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Administratis voor Kunts, Kolonienstraat 31, B- 1000 Brüksel

GÜNEY KIBRIS

Özürlü

ÇEKOSLAVAKYA

Dr. Karel SKLENAR, Narodni muzeum, Vaclayske namesti 68, CS-PRAHA 1

Dr. Jiri PERNES, Moravske muzeum, Zelny trh 6, CS-BRNO

DANİMARKA

Morten LUNDBAEK, Ulusal Müze Konseyi, Nyhavn 31 E, DK-1051 KOPENHAG K

FINLANDIYA

Antti-Jukka OKSANEN, Baş Müfettiş, Genel Eğitim
Ulusal Kurulu, Haakaniemenkatu 2, SF-00530
HELSİNKİ

Anja Tuulikki HUOVINEN, Genel Sekreter, Fin Müzeler
Birliği, Annankatu 16, B 50, SF-00120 HELSİNKİ

FRANSA

Real JANTZEN, Yönetici, Jeunesse-Formation, Cite des
Sciences et de l'Industrie, 30 avenue Corentin Caiou, F-
75930 PARİS Cedex 19

Evelyne LEHALLE, Charge des actions envers les
publics, Direction des Musees de France, 34, quai du
Louvre, F-75001 PARİS

Denis ROCHE, Genel Sekreter, Musee National des
Monuments Français, 1, Place du Trocadero, F –
75116 PARİS

Pierre BAQUE, Profesör, Universite de Paris I,
Conseiller pour les enseignement et activites artistiques,
Ministere de l'Education Nationale, 142 Rue du Bac, F-
75007 PARİS

Helene Waysbord, Chargee de Mission aupres du
Secetaire d'Etat des Grands Travaux, 23-25 avenue
Franklin Roosevelt, F- 75008 PARİS

ALMAN FEDERAL CUMHURİYETİ

Julia BREITHAUPT, Kunst sammlung Nordrhein-
Westfalen, Grabenplatz 5, D- 4000 DÜSSELDORF1

Dr. Karl-Josef PAZZINI, Gesamthochschule Kassel,
Mönchebergstrasse 19, D- 3500 KASSEL

Sybille VON HOLST, Leiterin des
Museumspadagogischen Dienstes der Landeshauptstadt
Stuttgart, Heusteig 39, D-7000 STUTTGART 1

Christine BREYHAN, Neues Museum Weserling
Bremen, Teerhof 20, D- 2800 BREMEN 1

DEMOKRATİK ALMAN CUMHURİYETİ

Sigrid WEISE, Staatliche Museen, Franz-Mett- Str 6,
DDR- BERLİN 1136

YUNANİSTAN

Stamatia HADJINICOLAOU, Tarihçi-müzeolog,
Ministere de la Culture et Secretaire de l'ICOM Grece,
14 rue Aristidou, GR-101 86 ATHENES

VATİKAN

Dr Alessandra UNCINI, Anıtlar Genel Yönetimi
Asistanı, Musees et Galeries Pontificaux, Musee Vatican
00120 CITE DU VATICAN

MACARİSTAN

Sandor BODO, Müze Müdürü, P. O. 1, H- 1884
BUDAPEST

İZLANDA

Rakel PETURSDOTTER, Listasafn Islands, Frihirjtuvegi
7, IC-101 REYKJAVIK

İRLANDA

Mary JACKSON, Department of the Taoiseach, (Prime
Minister) Government Buildings, IRL-DUBLIN 2.
Noel DELANEY, İrlanda Ulusal Müzesi,, Kildare Street,
IRL-DUBLIN 2

İTALYA

Özürlü

LİECHTENSTEIN

Özürlü

LÜKSEMBURG

Jean-Pierre KUNNERT, Tarih öğretmeni, lycee technique des Arts et Metiers, 7 rue de Tuntagne, L-8363 GREISCH

MALTA

Özürlü

HOLLANDA

Özürlü

NORVEÇ

Margaretha ØSTERN, Head of Third Cultural Division, Ministry of Church and Cultural Affairs, P. O. Box 8030 dep., N. 0030 OSLO 1

Jenny Rita NAESS, Baş uzman, Stravanger Archaeological Museum, P.O. Box 478, N-4001 STAVANGER

POLONYA

Elzbieta CHODKIEWICZ-PRZYPKOWSKA, Muzeum im Przytkowskich, Plac tadeusza Koscwszki 7/8 PL-JEDRZEJOW 28-300.

Doz. Dr. Hab. Jerzy BANACH, Musee National de Cracovie, Kanonicya, 5, PL-31-002 KRAKOW.

PORTEKİZ

Özürlü

İSPANYA

Angeles DÍAZ, Museo Nacional de Etnologia, C/ Alfonso XII, 68 E-28014 MADRID

Pilar DE NAVASCUES BENLLOCH, Ministerio de Cultura, Direction de Ios Museos Estatales, Plaza del Rey 1, E-28071 MADRID

İSVEÇ

Bo NILSSON, National Council for Cultural Affairs, Box 7843, S-103 98 STOCKHOLM

Annika TYRFELT, The Nordic Museum, Djurgarden, S-115-21 STOCKHOLM

İSVİÇRE

Michel GAILLARD, Müze eğitim sorumlusu, CH-1971 GRIMISUAT

Daniel GESER, Müze pedagogu, Hist Museum Aargau, CH-5600 LENZBURG

TÜRKİYE

Emre MADRAN, Kültür Bakanlığı, Kültür ve Doğal Mirası Koruma Genel Müdürlüğü, Ulus, TR-ANKARA.

Selçuk BASER, Kültür ve Doğal Mirası Koruma Kurulu, TR-IZMIR

İNGİLTERE

Gillian WOLFE, Eğitim Başkanı, Dulwich Picture gallery, College Road, GB-LONDON SE21 7AD

Marilyn G Ingle, Eğitim görevlisi, York Castle Museum, GB-YORK YO11RY

YUGOSLAVYA

Barbara JAKI MOZETIC, Gallerie Populaire, Narodna Galerija, Prezihova 1, YU-LJUBLJANA 61000.

Vesna Marjanovic, Konservatör-etnolog, Musee de Voivodine, Dunavska 35, YU-21000 NOVI SAD

GÖZLEMCİLER

ÜYE OLMAYAN DEVLETLER

ROMANYA

Virgil Stefan NITULESCU, Ministerul Culturii, Piata
pressei Libere Nr. 1, 72226 BÜKREŞ, ROMANYA

SOVYETLER BİRLİĞİ

Dr Yuri YEGOROV, SSCB Kültür Bakanlığı, 35 Arbat
Street, 121835 MOSKOVA

AVRUPA KONSEYİ

Özürü

AVRUPA YEREL VE BÖLGESEL OTORİTELERİ DAİMİ KONFERANSI (CPLRE)

Dr. Erich PRAMBÖCK, Generalsekretar des
österreichischen Stadtebundes, Rathaus, A-VİYANA

ÇEVREYİ VE DOĞAL MEKANLARI KORUMA VE YÖNETİM KURULU (CDPE)

Robert JULLIEN, Doğa Bilimleri Müzeleri Uluslararası
Kurul Sekreteri, 23 rue Paul Martin, F-34000
MONTPELLIER (Aynı zamanda Uluslararası Müzeler
Konseyini temsil ediyor)

HÜKÜMETLER ULUSLARARASI ÖRGÜTLERİ AVRUPA TOPLULUĞU KOMİSYONU (EEC)

Özürü

**BİRLEŞMİŞ MİLLETLER EĞİTİM, BİLİM VE
KÜLTÜR ORGANİZASYONU (UNESCO)**

Harald MEHUS, The Norwegian National Commission
for UNESCO, P.O. Box 1507, N-0117 OSLO 1

DİĞER AVUSTURYALI KATILIMCILAR

**AVUSTURYA ORGANİZASYON KOMİTESİ
DİĞER ÜYELERİ**

Dr. Zora OTALORA, Museumspädagogischer Dienst-
Stallburg, Reitschulgasse 2, A-1010 VİYANA

Dr. Albin ROHRMOSER, Museum Carolino
Augusteum, Museumplatz 6, A-5020 SALZBURG

Johann WALTER

Walter STACH

Svetland MAKSIMOVIC

Alcksandra MACEJIN

AVRUPA KONSEYİ SEKRETERLİĞİ

Eğitim, Kültür ve Spor Müdürlüğü

Maitland STOBART, Müdür Vekili, Avrupa Konseyi,
B.P. 431 R6, F-67006 STRASBOURG CEDEX

Okul ve Okul Dışı Eğitim Bölümü

Maura ROLAND RICCI, Bölüm Başkanı

Marian JORDAN, Sekreter

Yvette DONAZZOLO, Sekreter

Konferans, Dökümantasyon ve Bilgi Bölümü

Jacques VANDELOOK, Çevirmen

YORUMCULAR

Birgitt CSOKLICH

Schindl-Kranevitter

Jeanne Catherine GAUSTER-GLAUBAUF

Silvia STÖCKLÖCKER
Ingrid KURZ
Ursula GROSS-DIUTER
Suzanne MANGIN

DİĞER AVUSTURYALI KATILIMCILAR

Regine AHAMER, Salzburger Freilichtmuseum, 5084
GROSSGMAYN
Hol Phyllis AIGNER, HS Willen, A - 6020
INNSBRUCK
Dr. Manfred AIGNER, Pädagogische Akademie des
Bundes, in Oberösterreich
Prof. Max AUFISCHER, BC/BRG, Lichtenfelsgasse, A-
8010 GRAZ
Maria Katharina ASCHABER, A-5500
BISCHOFSHOFEN
Dr. Hanım BASCHNEGGER, Naturhistorisches
Museum Wien, A-1014 WIEN
Dagmar BITTRICHER PRASCH, Bezirksheimatmuseum
Schloss Porcia, A-9800 SPİTTAL/DRAU
FI Prof. Mag. Kurt CZERVENKA, LSK Kärnten
Dr. Regina DOPPELBAUER, Ceucaugasse 37/11, A-
1030 WIEN
Prof. Dr. Alfred FISCHL, BMUKS, Abt. Präs. 20
FI Prof. Mag. Manfred FRIEDRICH, LSB für
Niederösterreich
Prof. Mag. Hartwing GEBETSROITHER, HBLA
MPZ/O. Ö Museumstrasse 14, A-4020 LINZ
Dr. Renate GÖBL, Albrechtskreithgasse 27,
A-1160 WIEN
Prof. Mag. Susanna GRUBER, BG, Oedenhutgerstrasse,
A-1210 WIEN
Dr. Eugenie HANREICH, Kinderwltmuseum, Schloss
Walchen. A-4870 VÖCKLSMARKT

Georg HANREICH, Museumspädagog. Dienst,
 Reitschulgasse 2/2St., A- 1010 WIEN
 Prof. Bernhard HASENBERGER, Pädagogische
 Akademie d., A-LINZ
 Dr. HELKE, Kunsthistorisches Museum Wien, A-1010
 WIEN
 Dr. Heribert HOLZER, LSR für Niederösterreich
 Prof. Dr. Ines HÖLLWART, Salzburger
 Landessammlungen, Rupertinmu,
 A-5020 SALZBURG
 Prof. Dr. Wolfgang HÜBI, PI des Bundes ion Salzburg,
 A-5032 SALZBURG
 Dr. Roswotha JUFFINGER, Salzburger
 Landessammlungen, Präsidentsgalerie, A-5020
 SALZBURG
 Sabine KRAVAGNA, Salzachstrasse 40/9, A-1020
 WIEN
 Prof. Hadwig KRÄUTLER M.A. Museumpädagogischer
 Dienst, Hanuschgasse, 3, A-1010 WIEN
 Christine KREUTZER, Museum für Völkerkunde, A-
 1014 WIEN
 Elfriede KÖTTL, SSR FÜR Wien
 Magda KRÖN, BC Nonntal, A-5020 SALZBURG
 Völker KUTSCHERA, Spielzeugmuseum, SMCA, A-
 5020 SALZBURG
 Andrea KÜHBACHER, Tiroler Landesmuseum
 Ferdinandeum, Museumstr. 15, A-5020 SALZBURG
 Alois LETTNER, HS Lieferung, SALZBURG
 Heribert MADER, LSR für Oberösterreich
 Susi MANN, Österreichisches Kulturservice
 Dr. Johann MARTE, BMWF, BMWF, Sektion III
 Werner MATT, AMT DER Stadt Dornbirn, Stadtarchiv,
 A-6850 DORNBIRN
 Maria Theresia MORITZ, Siebenbrunnengasse 69/18, A-
 1050 WIEN

Norbert NESTIER, BORG, Monsbergergasse, A-8010
GRAZ
Christa NOWSHAD, Wehrgraben 1-7, Museum
Industrielle Arbeitswelt, A-4400 STEYR
Gustav OTTE, SSR für Wien
H. Hanno PLATZGUMER, Naturschau Dornbirn,
Marktstrasse, 33, A-6850 DORNBIRN
Markus RIEBE, BRG AUHOF, Museumspädagogisches
Zentrum des Landes Oö., Museumstrasse 14, A-4020
LINZ
Dr. Albin ROHRMOSER, SMCA, A-5020 SALZBURG
Elisabeth SAFER, Neulandschule, Ludwig von Höhnelg.
17-19, A-1100 WIEN
Rudolf SCHMIRCHER, BC, TULLN
Taliman SDLUCA, Grüne Gasse 39a, A-8070 Graz
Gabriele STÖGER, Schellhamnergasse 10/2/9, A-1160
WIEN
Prof. Dr. Eberhard STÖBER, Haus der Natur, A-5020
SALZBURG
Anton TRIENDL, HS Wilteu, A-6020 INNSBRUCK
Elisabeth URIU, Dr. H. Maier Strasse 2/17, A-1180
WIEN.
BSI BR i. R. Robert WINTERSTEIGER
Ewald WOLF-SCHÖNACH, LSR für Steiermark
Silvie FALSCHLUNGER, Landesausstellung Schwaz, A-
6130 SCHWAZ
Susanne MANN, Austrian Cultural Services ÖKS,
waldgasse 26, A-2453 SAMMREISEN

**AVUSTURYA ORGANİZASYON KOMİTESİ
SEKRETERLİĞİ**

Frank Joachim CHISTRÉ, Bölüm Başkanı,
Bundesministerium für Unterricht, Kunst und Sport,
Minoritenplatz 5, A-1014 WIEN

**AVUSTURYA ORGANİZASYON KOMİTESİNİN
DİĞER ÜYELERİ**

Dr. Zora OTÁLORA, Museumpädagogischer Dienst -
Stallburg Reitschulgasse 2, A-1010 WIEN

Dr. Albin ROHRMOSER, Museum Carolino
Augusteum, Museumplatz 6, A-5020 WIEN

Prof. Johann WALTER

Prof. Walter STACH

Svetland MAKSIMOVIC

Alcksandra MACEJIN

AVRUPA KONSEYİ SEKRETERLİĞİ

Eğitim, Kültür ve Spor Müdürlüğü

Maitland STOBART, Müdür Vakili Conseil de l'Europe,
B.P. 431 R6, F-67006 STRASBOURG CEDEX

Okul ve Okuldışı Eğitim Bölümü

Maura ROLANDI RICCI, Bölüm Başkanı

Marian JORDAN, Sekreter

Yvette DONAZZOLO, Sekreter

Kongre, Belge ve Bilgi Bölümü

Jacques VANDELOOK, Çevirmen

Yorumcular

Birgitt CSOKLICH

SCHINDL-KRANEVITTER

Jeanne Catherina GAUSTER-GLAUBAUF

Silvia STÖCKLÖCKER

Ingrid KURZ

Ursula GROSS-DIUTER

Suzanne MANGIN

3. BÖLÜM

TÜRKÇE MÜZE EĞİTİMİ BİBLİYOGRAFYASI

TÜRKÇE MÜZE EĞİTİMİ BİBLİYOGRAFYASI*

Hazırlayan
Ayşe Tuba Uçar

- Allan, D. A. (1963). Müzenin rolü. **Müzelerin Teşkilatlanması** (Pratik Öğütler) içinde. ICOM Türkiye Milli Komitesi Yayınları sayı 2, Müzeler ve Anıtlar IX, T.T.K Basımevi, Ankara. s. 17-19.
- Allan, D.A. (1963). Eğitici hizmetler. **Müzelerin Teşkilatlanması** (Pratik Öğütler) içinde. ICOM Türkiye Milli Komitesi Yayınları sayı 2, Müzeler ve Anıtlar IX, T.T.K Basımevi, Ankara. s. 94-95.
- Allan, D. A. (1963). Halk. **Müzelerin Teşkilatlanması** (Pratik Öğütler) içinde. ICOM Türkiye Milli Komitesi Yayınları sayı 2, Müzeler ve Anıtlar IX, T.T.K Basımevi, Ankara. s. 19-20.
- Akay, İ. (1976). Amerikan müzeleri. **Varlık**. sayı 821. 1976 Şubat s. 19-20.
- Arık, R.O. (1947). Halkevlerinde müze. **Tarih, Folklor Çalışmaları Klavuzu**. Ankara.

---

*Bu bibliyografyada, doğrudan müze eğitimiyle ilgili olan ya da müzecilikle ilgili olup da içinde müze eğitimiyle ilgili bölümler de bulunan kaynaklara yer verilmiştir.

- Atagök, T. (1989). Müzeler birer açık üniversite, herhangi bir ailenin tüm fertlerinin eğlenerek öğrenebileceği, öğrenmenin bir zevk olabileceği kültür merkezleridir. **Lami Sanat**. no 7. Nisan.
- Atagök, T. (1999). Yaşayan müze ve eğitim. **Sanat Dünyamız**. Sayı 71. s. 223-227.
- Atagök, T. (1999). Türkiye’de çocuk-müze ilişkilerinin dünü ve bugünü. B. Onur (yay.), **Cumhuriyet ve Çocuk** içinde. Ankara. Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi yayınları. no 2. s. 95-101.
- Atasoy, S. (1978). Eğitim kurumları olarak müzeler. **Arkeoloji ve Sanat**. 1/1. s. 20-21.
- Atasoy, S. (1997). Yeni müzecilik anlayışı: Eğiten-bilgi veren müze. **Kuruluşunun 150. Yılında Türk Müzeciliği Sempozyumu III. Bildirileri** içinde. 24-26 Eylül 1996. Ankara. Genel Kurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları. s. 97-99.
- Atasoy, N.Y. (1997). Müzelerimizdeki eğitime yönelik çalışmaların irdelenmesi. **Kuruluşunun 150. Yılında Türk Müzeciliği Sempozyumu III Bildirileri** içinde. 24-26 Eylül 1986. Ankara. Genel Kurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları. s. 104-112.
- Atasoy, S. (1979). **Müzeler ve Müzecilik Bibliyografyası (1926-1976)**. Yenilik Basımevi. İstanbul.

- Aydın, N. (1990). Müzeler ve eğitim. **I. Müzecilik Semineri** (27-28 Aralık 1989) içinde. Eskişehir: Eskişehir Valiliği Yayınları: 3. Eskişehir. s. 22-25.
- Bektaş, C. (1986). Plastik Sanatlar'ın yaygın eğitimi, resim heykel müzeleri derneği'nin bu alana katkıları. **I. Plastik Sanatlar Sempozyumu 25-27 Nisan 1985 Ankara**. Pan Matbaacılık. Ankara. s. 28.
- Daifuku, H. (1963). Müze ve ziyaretçi. **Müzelerin Teşkilatlanması** (Pratik Öğütler) içinde. ICOM Türkiye Milli Komitesi Yayınları Sayı 2, Müzeler ve Anıtlar IX, T.T.K Basımevi, Ankara. s. 99-107.
- Dişbudak, D. (1995). İhlamur Köşkü çocuk sanat çalışmaları ve eğitimi. **II. Müzecilik Semineri** (Bildiriler) içinde. 19-23 Eylül 1994. İstanbul. s. 85-87.
- Erden, A. (1990). Etnografya müzelerimiz ve müzelerin eğitimdeki rolü. **I. Müzecilik Semineri** (27-28 Aralık 1989) içinde. Eskişehir Valiliği Yayınları: 3. s. 7-9.
- Günay, V. (1986). Eğitim kurumu olarak müze ve galeriler. **I. Plastik Sanatlar Sempozyumu 25-27 Nisan 1985 Ankara** içinde. Pan Matbaacılık. Ankara. s. 55-56.
- Harrison, M. (1963). Eğitim ve müzeler. **Müzelerin Teşkilatlanması** (Pratik Öğütler) içinde. Ankara. ICOM Türkiye Milli Komitesi Yayınları. sayı 2. s. 109-120.

- İnan, A. (1993). İngiltere’de müzeciliğin önemi ve müze tarifeleri. **Kültür**. Sayı 99. Pelin Ofset Ltd. Ankara. Mayıs- Haziran s. 61-63.
- Kınaytürk, H. (1990) Osman Hamdi Bey Müzesinde nargile ve çay partileri. **Sanat Çevresi**, Sayı 143. İstanbul s. 7.
- Mutlu, B. (1986). Plastik sanatların yaygın eğitiminde müzelerin yeri. **I. Plastik Sanatlar Sempozyumu, 25-27 Nisan 1985, Ankara** içinde. Pan Matbaacılık Ankara s. 74.
- Müzeler ve Öğretmen** (1958). Ankara: Maarif Basımevi. 44 s.
- Onur, B. (1992). Yaşayan müze, müzeyi yaşamak. **Kültür**. Kültür Bakanlığı, sayı 95. Ağustos- Eylül. s. 14-19.
- Onur, B. (1992). Dünyada oyuncak müzeleri. Dünyada çocuk müzeleri. **Oyuncaklı Dünya** içinde. Ankara: V Yayınları. s. 53-92.
- Özsezgin, K. (1986). Çağdaş müzecilik ve bazı öneriler. **I. Plastik Sanatlar Sempozyumu 25-27 Nisan 1986 Ankara** içinde. Pan Matbaacılık Ankara. s. 80-81
- Pasinli, A. (1997). İstanbul Arkeoloji Müzelerindeki müzecilik çalışmaları ve çocuk müzesi. **Kuruluşunun 150. Yılında Türk Müzeciliği Sempozyumu III Bildirileri** içinde. 24-26 Eylül 1996. Ankara: Genel Kurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları. s. 100-103.

- Riviere, G. H. (1962). **Müzelerin Eğitimdeki Rolü Hakkında UNESCO Bölge Semineri** (7-30 Eylül 1958). İstanbul: Icom Türkiye Milli Komitesi Yayınları, sayı 1. 144s.
- Sabır, M. (1982). Çağdaş müzecilik ve eğitim. **Milli Kültür Şurası**, Ankara. s. 152-154.
- Seyirci, M. (1981). Eğitim kurumu olarak müzeler. Müze ve öğretmen ilişkileri. **Atatürk ve Çağdaş Müzeciliğimiz** içinde. Afyon. Türkeli Yayınları. 8. s. 29-32.
- Tanışık, T. (1986). Müzelerin plastik sanatlar eğitimindeki Yeri. **I. Plastik Sanatlar Sempozyumu 25-27 Nisan 1985 Ankara** içinde. Pan Matbaacılık, Ankara. s. 90-91.
- Tezgel, N. (1994). Müzecilikte eğitim faaliyetleri **I. Müzecilik Sempozyumu** (Bildiriler) içinde. 14-15 Ekim 1993. İstanbul. s. 53-56.
- Tırpan, A.A. (1993). Müzeler ve eğitim. **Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Dergisi**, no. 2. s. 155-156.
- Toker, A. (1987). Çocuk ve müze. **Anadolu Medeniyetleri Müzesi 1986 Yılı**. Ankara. Anadolu Medeniyetleri Müzesi Yayınları. s. 95-97.
- Toker, A. (1988). Müzemizde gençlik. **Anadolu Medeniyetleri Müzesi 1987 Yılı**. Anadolu Medeniyetleri Müzesi Yayınları. Ankara. s. 33-37.

Vardar, N.A. (1997). Müze ve müzecilik kültürü. **Kuruluşunun 150. Yılında Türk Müzeciliği Sempozyumu III Bildirileri** içinde. 24-26 Eylül 1996. Ankara: Genel Kurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları. s. 16-21.